

N A N D E M A J N I K

B E L E G A Z I

NANDE MAJNIK

BELE GAZI

1941

ZALOŽBA »TRIGLAV«

S L I K E: F R A N C E G O D E C
Č R T E Ž I: R O B E R T K U M P

Vse pravice pridržane

NATISNILA TISKARNA „SAVA“ D. D. V KRANJU
PREDSTAVNIK VILČE PEŠL, KRANJ

PRIPRAVE

Na Miklavževo zjutraj je pričelo snežiti. Veliki in gosti kosmiči so se trgali z neba.

V učilnici je bilo prijetno toplo. Milan se je trudil, da bi sledil predavanju profesorja zgodovine, a ni šlo. Neprestano mu je uhajal pogled skozi okno na padajoče snežinke in odpeljeval misli tja v daljavo k njegovim goram. Tu v mestu se bo sneg najbrž že popoldne spremenil v umazano brozgo, tam gori pa se že začenja prava zima. Misli so mu brodile po tihi gorski dolinici in po vršacih, ki jo obrobajo. Sicer so sedaj zaviti v meglo, a bodo v prvem soncu zablesteli v biserni belini. Spomnil se je tihih domov, raztresenih po rebrih, izginjajočih v sneženih zametih. Tam se bodo sedaj zbirale družine okrog peči, v dolgih zimskih večerih bodo preresetavali odrasli sto let nazaj. Zopet bodo pravili, kdaj in katere zime so bile najbolj snežene, katere najbolj mrzle; kdaj je ta zmrznil, kdaj je onega zasul plaz, pred koliko leti se je zgodilo to, pred koliko ono. Obnovili bodo vse dolge zgodbe o strahovih in nezaslišanih pošastih, o silnih junakih in krvoločnih hudobnežih, da bo otrokom zastajal dih in bodo kričali v težkih sanjah. Zamislil se je v dneve, ko se uleže sneg in zopet posije sonce, ko se odpravijo ljudje v goro po drva in se spuščajo s težko otovorjenimi sanmi z bliskovito naglico v dolino. Koliko občudovanja in zavisti je deležen najboljši vozač! In potem se je spomnil zadnjih božičnih počitnic, ko si je prvič pripel na noge smučke. Koliko truda je bilo, preden se je naučil stati na njih, koliko je bilo padcev, kolikokrat je vrgel ves

premočen in prezebel smučke od sebe pa se zopet povrnil k njim, dokler ni za silo šlo. Da ni bilo potrpežljivega Logarjevega Janeza, ki mu je dajal resnega obraza navodila in pogum, ko bi se mu bil najraje smejal, in sošolca Franceta, ki je imel s smučkami še večje težave, bi bil najbrže obupal. A ko je bila začetniška nerodnost premagana in so krenili nekega dne na prvi daljši izlet na Goričico, ko so se po položni strmini spustili v smuku nazaj v dolino in je presmučal dolgi breg brez padca, se kar ni več mogel ločiti od smuči. A jedva je okusil sladkosti smučanja, je že prišel konec počitnic in moral se je vrniti v mesto. Danes po dolgih mesecih zopet pada sneg, ki mu obuja hrepenenje po brezmejnih sneženih planjavah. In približuje se njegov veliki načrt, ki ga je z Janezom in Francetom preko poletja tolikokrat premleval, predelaval in izboljševal. A za ta podvig ne sme vedeti živa duša razen njih treh. Le Slavko je izvlekel iz njega, kaj nameravajo, toda Slavko je dober tovariš in jih ne bo izdal; mogoče ga vzamejo celo s seboj, če se Janez ne bo protivil. Samo da ne pozabi Janez na svojo obljubo.

Profesor zgodovine je s tako vnemo prepeljal Hanibala in njegove slone čez Alpe v Italijo, da ni opazil nemira v razredu in ni slišal ogorčenega mrmanja, ki je nastalo, ko je odzvonilo odmor. Šele ko je planil v razred četrtošolec France, Milanov rojak, z vzklikom: „Milan, pismo!“, se je zavedel, prenehal sredi stavka in odšel iz razreda. Milan je hlastno segel po pismu. „Imenitno! Janez je pisal, ni pozabil!“

Dragi Milan!

Nikar ne misli, da sem pozabil na naš dogovor. Ko prideta s Francetom domov, bo že vse v redu. Prejšnji teden sem bil tri dni v planini in sem urejeval koč v Tihi dolini. Streha je nekaj puščala, a je sedaj že popravljena. Seno, ki smo ga poleti nosili na pograd, je bilo plesnivo, zato sem ga zmetal ven, da se je presušilo, in še nekaj nove suhe trave

sem nažel. To se bo spalo na njej. Zadnje lepe dneve sem ujel. Te dni v planini sneži. Ko se zvedri, bom znosil tja odeje in potrebno posodo. Delam vse skrivaj. Tu še nihče ne ve za naše načrte.

Zadnjič si mi pisal, da bi šel neki vajin sošolec rad z nami. Po pravici ti povem, nič posebno nisem vesel družine, ki je ne poznam. Zanj ne bi rad prevzel odgovornosti. Za nas tri je drugače. Mi smo zrasli v planinah in si bomo že kako pomagali, če pride kaj nepredvidenega. Kako bo s tem mestnim otrokom, najbrž na vso moč razvajenim, si pa ne morem predstavljati. Da bi bil vsaj dober smučar, a ti praviš, da je imel smučke šele nekajkrat na nogah. Sicer pa ukreni kakor veš in znaš, da bo bolje. Meni bo vsak tvoj prijatelj dobrodošel.

Zadnjič si omenil, da bosta s Francetom kupila novo smuško opremo. Pozno sta se spomnila na to. Pravi smučar ne kupuje smučí zadnji mesec. A če že mora tako biti, potem glejta, da bosta vsaj pri nakupu previdna, kajti izbira smučk ni lahka stvar. Najtežje je pogoditi dober les. Zato počakajta do srede, ko pride Roblakov Jur v mesto, da vama izbere zares dobrega. Sama pa pazita na tele stvari:

1. na dolžino (približno po dlani dvignjene roke),
2. na širino (smučka naj bo pri krivini približno dva centimetra širša kot pod stopalom, pri peti smučke pa en centimeter),
3. da so smučke pravilno uvite,
4. da niso zvite,
5. kako tečejo rasti,
6. da tečejo smučke z lesom, ne proti lesu,
7. da nimajo grč, razpok in podobnega,
8. da imata obe smučki enako težo,
9. da so primerno prožne ter
10. imajo raven, ne preglobok in ne preplitev žleb,

Ne kupujta smučk, ki so na drsni ploskvi pobarvane. Nikdar ne veš, kakšne napake se skrivajo pod barvo. Kupita olja za prepojitev smučk in jih takoj namažita, da postanejo trše, prožnejše, odpornejše in bolj gladke. Ko se olje vpije v les, namažita še

enkrat in to ponavljajta toliko časa, dokler les vpija olje. Potem pustita smučke, da se posuše. To je najnujnejše, kar vama je storiti, ostalo bomo že izpopolnili doma. Če imata dovolj denarja, vama svetujem, da si nabavita smučke z robniki. Najboljše vezi bi bile pač prečnovlečne, posebno ker sta začetniške težave že premagala, a če bi vaju denarnica že prej pustila na cedilu, bodo pač vsake dobre, tudi cenejše. Palice bodo za zdaj leskovke še najprimernejše. Maž ne kupujta, ker se ne spoznata nanje. Te vzamem jaz s seboj, prav kakor tudi potrebno orodje za razna popravila.

Tako, mislim, da sem omenil najvažnejše. Ostalo se pomenimo doma. Do takrat pa mi ostanita zdrava!

Janez.

PREDAVANJE

Milan, France in Slavko se sprehajajo po mestnih ulicah. Še nekaj dni in pričele se bodo božične počitnice. Potem se uresniči njih veliki načrt. Pogosto se ustavijo kar sredi ulice in ugibajo, kako bodo uredili to, kako ono. V neki izložbi opazijo naslednji oglas:

SMUČARSKI KLUB «SMUK»
priredi v sredo, 22. decembra, predavanje
O ZGODOVINI SMUČARSTVA
v svojih prostorih na Glavnem trgu štev. 27
ob 6. uri zvečer.
S m u č a r j i v a b l j e n i
V s t o p n i n e n i.

France je ves navdušen. „To predavanje pa moramo slišati, kaj, fanta! Gotovo bomo čuli stvari, za katere še Janez ne ve!“.

Milan in Slavko soglašata.

„Pridita k meni in gremo skupaj tja“, meni Slavko.

„Prav“, pravi Milan, „popoldne pripraviva najine stvari; zvečer k predavanju, v četrtek še nekaj ur pouka, nato pa — zbogom, mesto. Ti, Slavko, prideš za nama tisti dan po Štefanu, kot smo se zmenili. Glej, da ne zamudiš jutranjega vlaka in da potem izstopiš pred vasjo. Naroči šoferju, naj ustavi pri Dolgi brvi. V vasi te ne sme nihče videti in na poti ne pripoveduj nikomur, kam greš. Onstran Dolge brvi se začne gozd in tam te počakamo!“

Mala predavalnica smučarskega kluba je napol prazna, čeprav kaže ura že četrť na sedem. Ob mizi stoji gruča gospodov in Milan sliši, kako jim gospod v smučarski obleki razklada:

„Vidite, takole je; če prirediš resno predavanje in še brez vstopnine povrhu, ti živ krst ne pride blizu, ko bo pa prišel od ne vem kod in ne vem kakšen coprnik, da bi vlekel ljudi za visoko vstopnino za nos, bo imel največjo dvorano v mestu polno!“

Potem je stopil za mizo drug gospod, razgrnil neke papirje in začel govoriti. Pripovedoval je o še nedavnem času, ko so se ljudje bali zime in se skrivali pred njo po toplih stanovanjih. Hrib in dol sta izumrla, ko je zapadel prvi sneg. Gorske vasice so bile po več mesecev odrezane od sveta. V planinah pa je kraljevala zima v vsej svoji lepoti in strahoti. Obrazložil je prednosti in koristi smučarstva, govoril o težavah in zasmehovanju, ki so ga bili deležni prvi smučarji, in z zanosom pripovedoval o lepotah zimske prirode. Negibni, kot zamaknjeni so poslušali Milan, France in Slavko. Zdelo se jim je, da slišijo, kako šelesti sneg pod smučkami, kako žvižga veter okrog ušes, kako tulijo viharji po vrhovih in grme plazovi.

„Pojdimo sedaj v davno preteklost“, je nadaljeval predavatelj.

„Človeški rod se je moral od svojega postanka boriti s naravo. V ta namen je izumil pripomočke, najrazličnejše priprave, ki so mu to borbo olajševale. Med take pripomočke štejemo tudi smuči, ki so mu omogočale hojo po globokem snegu. Seveda si moramo misliti pri tem smuči najenostavnejše oblike, ki so se v teku stoletij izpopolnjevale, da so dobile današnjo obliko.

O postanku smuči nimamo točnih poročil. Nansen, raziskovalec severnih pokrajin, je mnenja, da so bile prve smuči nekaki veliki čevlji, ki so se navezali na noge za hojo po snegu. Take smuči so zasledili pri Tungizih, pri Laponcih in Skandinavcih. Nekake snežne čevlje dobimo tudi pri Indijancih v Severni Ameriki in Kanadi.

Šved Sorelius trdi, da so smuči nastale iz velikih in širokih čevljev, ki so jih ljudje uporabljali za prehod preko močvirij. Ker pa so take močvirne čevlje zasledili smo v severnih pokrajinah, koder so dolge, snežne zime, je jasno, da so se smuči razvijale popolnoma samostojno ali pa vsaj vzporedno z njimi.

Brezdvomno je človek rabil najprej obuvale, ki bi mu omogočalo hojo po snegu. Pozneje je prišel na misel, da bi po snegu ne samo hodil, ampak tudi drsal. Radi tega so nastali iz snežnih čevljev nekaki leseni čolnici, ki si jih je človek navezal na noge. Spočetka so bili ti čevlji prevlečeni z živalsko kožo, ko so pa ugotovili, da tudi les rad drči po snegu, so kože opustili. Palic, kot jih uporabljamo dandanes, niso imeli. Iz teh snežnih čevljev so se pozneje razvile smuči tako, da so podaljšali tak čevelj na eni nogi v smučko, z drugo nogo so se pa poganjali. Začelo se je pravo smučanje. Take smučke so še koncem preteklega stoletja uporabljali na Norveškem. Pozneje so podaljšali še drugi čevelj v smučko in začeli uporabljati kolec, s katerim so se poganjali. Tako so se oblikovale smuči pri severnih narodih, podobno pa tudi na Kitajskem, Kavkazu, v Sibiriji, Severni Ameriki in drugod, povsod, kjer je bil ljudski rod zaradi dol-

gih sneženih zim prisiljen razmišljati, kako bi si olajšal kretanje tudi po zimi in po snegu.

Pri nekaterih narodih so se ohranile razne bajke in pripovedke, ki spominjajo na smučarstvo. Skandinavci so imeli celo svojega boga, ki se je zval Uller, in božico Skado, ki so ju upodabljali na smučeh z lokom in puščicami v rokah. V čast tega zaščitnika vseh smučarjev so vsako leto prirejali posebne zimske svečanosti.

Smuči omenja že Ksenofont leta 370. pred Kristusom, potem Prokop, Paulus Diaconus, angleški kralj Alfred, Saxo Grammaticus in drugi. Zanimivo je, da smuči niso služile zgolj kot prometno sredstvo, ampak so jih že zelo zgodaj uporabljali tudi v zabavo in razvedrilo. O tem nam poroča zgodovinar Olaus Magnus v neki svoji knjigi, ki je izšla v Rimu leta 1555. V njej nam preganjani nadškof opisuje prav natanko nastanek in razvoj smučarstva pri severnih narodih in opisuje celo neke smučarske tekme, ki so v navadi pri njegovem narodu.

Svet je imel knjigo nadškofa Olaus Magnusa dolgo časa za prvi tiskani vir o smučeh. Toda naš rojak baron Žiga Herberstein, ki se je sam ponašal z znanjem slovenskega jezika, je že leta 1549, torej šest let poprej, v svoji knjigi „*Rerum Moscoviticarum Commentarii*“ zelo točno opisal smuči, kakršne uporabljajo na Ruskem. Znano je, da se ruske smuči vodijo z vrvico, ki je privezana skozi rilček smučke. Na Herbersteinovih lesorezih pa se poganjajo smučarji s kolcem, kot je bila to takrat in je še danes navada pri naših smučarjih na Blokah. Ker je živel Herberstein v Sloveniji in celo v neposredni bližini Blok, je čisto gotovo, da je prva slika smuči, ki je ohranjena v tisku vseh narodov, podoba naših slovenskih smuči.

O smučarstvu na Blokah poroča naš slavní kronist Ivan Vajkart Valvasor v svoji knjigi „*Slava vojvodine Kranjske*“, ki je izšla 1689, tristo let po Kosovski bitki. V njej precej obširno popisuje, kako spretni so Bločani na smučeh in povdarja, da kaj sličnega ni videti nikjer na Kranjskem in ne pri sosednjih

narodih. Edino Slovenija v vsej Srednji Evropi ima tiskane dokaze, da je bilo smučarstvo tod razvito že pred štiristo leti. Dokaz samoniklosti slovenskega smučarstva je tudi pristno slovensko smučarsko nazivoslovje, dočim so si morali skoro vsi narodi sveta celo izraz za smučke izposoditi pri severnjakih.

Sredi 18. stoletja začno razni evropski telovadni reformatorji močno propagirati smučarstvo, ki pa se spričo srednjeveških nazorov ljudstva o telovadbi in telesni vzgoji kar ni moglo prav razviti. Šele sredi 19. stoletja se začne močnejše gojiti za zabavo posebno na Norveškem okrog kraja Telemarken in od tam širiti na vse strani. Telemark daje smučem pravo obliko, urezuje žlebič, izumlja nova stremena in uvede uporabo dveh palic. Nastajajo novi smuški liki, ki omogočajo hitrejša in varnejša kretanje po snegu.

Konec 19. stoletja se razširijo smuči po vseh deželah Evrope, a med širše plasti ljudstva še ne prodre. Leta 1890. izda Nansen znamenito knjigo o smučarstvu na Grönlandiji, ki je kmalu prevedena na več jezikov. V srednjo Evropo prihajajo norveški učitelji smučanja, snujejo se smučarski klubi, smuči začnajo uporabljati hribolazci in vojaštvo. Leđ je prebit!

Pri nas so bili pred vojno smučarji zelo redki“, je nadaljeval predavatelj. „Po vojni pa je smučarstvo v teku nekaj let prodrlo v zadnjo gorsko vas. Danes lahko s ponosom trdimo, da smuča skoro vse, kar leze ino gre. Naši tekmovalci dosegajo doma in na tujem lepe uspehe in naša planiška skakalnica — ali boljše letalnica — je naprava, ki vzbuja zavist vseh smučarjev sveta.“

Predavatelj je zaključil svoj govor s pozivom na vse poslušalce, naj vsak po svojih močeh širi in podpira smučarstvo.

„Da, nihče nas ne odvrne od našega sklepa“, je dejal Milan tovarišem, ko so stopili na plano.

NA PLANINO

Mrzlo zimsko jutro. V dolini je še somrak, vrhove pa že z rožnatim sijajem obseva sonce, ki je pravkar pokukalo izza grebenov na vzhodu. Potok Skočilnik je na obeh bregovih debelo zamrznjen. Le v sredini diha prosojno meglico, ki se dviga in kot nežen pajčolan širi nad dolino. Drevje ob potoku je pokrito z zimskim cvetjem. Tu pa tam se utrne veja in tisoč ledenih iglic se vsuje na tla.

Preko Dolge brvi stopa smučar. Težek oprtnik ga tišči k tlom, a vendar speši korake, da pride čimpreje v območje gozda onstran brvi. Ko stopa pod prvimi globoko sklonjenimi vejami, udari s smučkami obnje in širok slap ivja se mu vsuje za vrat.

„Zaspanca preganja“, se veselo zasmеjejo trije fantje za drevesi. Potem stopijo na pot in mu sežejo drug za drugim v roko. Za pogovor ni časa. Hiteti morajo, da pridejo čim višje, dokler drži sren. Ko se bo začelo udirati, bodo morali navezati smučke in vzpon bo dosti težavnejši.

Brez besede krene Janez prvi naprej, za njim Slavko, potem France in zadnji Milan. Previdno se umikajo vejam, da ne prožijo ivja. Janez stopa enakomerno. Niti enkrat se ne ozre nazaj. Slavku se spočetka zdi, da hodi prepočasi, ves čas je Janezu tik za petami, potem pa ga začne nenadoma zmagovati. Oprtnik mu postane neznansko težak in v noge mu leze utrujenost.

„Samo trenutek postojim“, si misli, „potem bo že spet šlo.“ Malo postoji. Zdi se mu, da je nabral novih moči, požene se za Janezom; a ko ga doide, mora zopet upehan postati. Ko se to nekajkrat ponovi, spozna, da je s svojimi močmi pri kraju. Doma je trdno sklenil, da bo molče prenašal vse težave, samo da bi ne imel Janez vzroka godrnjati nad njim. A sedaj! Šele dobro uro hodijo in ne more nikamor več. Tako hudo mu postane, da bi se najraje razjokal nad samim seboj. Že hoče zaklicati Janezu, naj postoji samo za minuto, dve, da za trenutek odloži oprtnik in malo

sede, ko se gozd nenadoma zredči. Janez postane, zapiči smučke v sneg in jih začne razvezovati. Ves blažen se požene Slavko do njega ter vrže smučke in oprtnik v sneg. Ko prideta še France in Milan, reče Janez:

„Tako, sedaj bomo navezali smučke na yrvico in jih vlekli za seboj. Bo lažje“, se zasmije proti Slavku. Slavko mu vrne pogled, poln hvaležnosti. Zazdi se mu, da Janez vse ve, kako je z njim, da pa je dober in bo že skrbel zanj. Zdajci se začuti varnega v Janezovi družbi in življenje mu je spet lepo.

Janez je vtaknil konec vrvice skozi luknjico na rilčku ene smučke, potem še druge, napravil vozle in si konec 4—5 m dolge vrvice privezal za pas.

„Smo gotovi?“ je povprašal in pogledal po tovariših. „Tale megla, ki se je sedaj dvigala iz doline, je kar dobrodošla. Upam, da sega precej visoko. Do koder bo megla, bo držal sren“. Stopil je nekaj korakov v breg, nato pa se je še enkrat obrnil k Slavku in mu rekel:

„Ti, tovariš, ne hodi več tako kot sedaj. Ne zaletavaj se, hodi enakomerno in zapri usta!“

Janez stopa naprej, Slavko se trudi, da ostane vedno v isti razdalji za njim. Nič drugega ne misli kot samo to, kako bo stopil, da bo porabil čim manj moči. Spočetka je težko, najraje bi na vsa usta zajel zraka v pljuča; oprtnik ga neznosno reže v ramena; še smučke, ki jih vleče za seboj, so mu v napoto. Potem se začne ta občutek izgubljati; pozabi, da hodi, pozabi, da težko nosi, misli mu zablodijo kdo ve kam in občuti se neizmerno lahkega in sproščenega. Ko pridejo na plano in se Janez ozre ter nasmehne, je Slavku na mah veselo pri srcu, da bi zavriskal. Najbrž prevzema isti občutek tudi Milana in Franceta, ki hodita precej zadaj in se glasno pomenkujeta.

Svet se izpreminja. Čas hodijo strmo navkreber, čas po ozkem robu ali pa se spuščajo navzdol, da jih smučke prehitevajo. Sneg ne škriplje več pod čevlji, stopinje so vedno globlje. Megla postaja redkejša in

redkejša, kedaj pa kedaj vidijo nad seboj modro nebo. Ko zapazijo na rebri pol podrt senik, se Janezu prvič udere noga globoko v sneg.

„Ravno prav smo prišli“, pravi Janez. „Do senika, koder bomo počivali, še pridemo, potem pa bo treba navezati smučke.“

Vedno pogosteje se jim udira, čeprav hodijo na vso moč rahlo in se delajo lahke. Pet korakov pred senikom se mahoma posveti, ostanki megle se trgajo in izginjajo: v oči se jim zareže oster blesket milijonov sneženih biserov.

Opoldanska tišina. Štiriperesna deteljica je potolažila glad in plegla na deske pred senikom. Kako prijetno prodira sončna toplota skozi obleko. A Janez ne pusti, da bi slekli srajce. „Počakajte, vsaka stvar ob svojem času. Preveč bi vas prevzelo!“ Spočetka hrupni in veseli postajajo vedno bolj tihi. Dremež lega na oči. Blažen mir vsenaokrog uspava, le kaplje, padajoče enakomerno od strehe, pojo enolično svojo pesem.

Prvi se prebudi Janez in pogleda na sonce. „Čas bo. Še dobri dve uri imamo do koč v Tihi dolini. In v tej dobi se hitro stemni“. Nastavi roko pod kap, nalovi vanjo vode in jo zlije Milanu na nos. V trenutku so vsi pokoncu.

„Navežite vrvico pod smučke, da si olajšamo vzpon, ki je pred nami“, de Janez, ko si navija vrvico okrog smučke.

Za senikom se začenja strmina. Janez ne gre naravnost navzgor, ampak prečno do roba, koder se breg prelomi na drugo stran, potem se obrne nazaj in jih vodi navzgor v dolgih položnih ključih. Pot je naporna, ker se smučke globoko vdirajo v sneg. Drugi gre že laže, zadnja dva pa prav lagodno stopata po izgaženi smučini. Pogosto se menjavajo. Prvi stopi v stran, da gredo vsi mimo njega in se jim kot zadnji priključi. Slavku se zdi neumno izgubljati čas s takimi dolgimi ovinki, zato poskuša zastaviti bolj strmo in v kratkih ključih dospeti čim više, a se hitro upeha. Osramočen pusti tovariše naprej. Spozna, da

bo že vse tako prav, kot dela Janez, zato ga začne pozorneje opazovati. Vidi, da ne dviga smučk, ampak drsi z njimi, da dela dolge korake, da je močno nagnjen naprej, da na hudih strminah vzame zgornjo palico iz petlje in jo prime niže. Slavko začne posnemati Janeza, gib za gibom, in spozna, da sedaj veliko lažje hodi in porabi mnogo manj moči. Le obrati mu delajo še vedno velike preglavice. Nikakor ne more dvigniti smučke tako visoko, da bi jo postavil v novo smer, ne da bi zadel z njo v breg. Opazuje Janeza in vidi, kako dela obrate s hitrim zamahom. Prvi poizkus se mu kar dobro obnese — glej, saj to je prava igrača vse skupaj. Le na večji strmini mu obrat ne uspe in ne uspe. Vselej se postavi na roke v sneg. — Janez je na strmini ravno pred obratom. — „He, glej ga, saj ta se obrača od brega, ne pa k bregu!“

„Ha, ha, Janez, ti si pa tič“, se zasmee in tudi Janezu gre na smeh, ko vidi njegov zadovoljni obraz.

„Nič zato, če se izgubi pol metra višine, naporno pa le ni in veliko hitreje se opravi“, omeni Janez.

„Sem te pošnil, kaj“, sije Slavku iz oči, Janezove pa odobravajo: „Dobro, dobro, le tako naprej!“

Urno se jim odseda pot. Slavku se zdi, da bi lahko hodil še ure in ure. Malo pod vrhom zavijejo okrog hriba. Na drugi strani se jim odpre obširen razgled. Prostrano valovito dolino zapira tam zadaj pobočje mogočnega Velikega Glavinca. Na eni strani se dolina dvigne na visoko planoto, na drugi strani pa se raztezajo obronki Velikega Glavinca v zajetnem polkrogu od severa proti jugu in njih gladka, s snegom zalita pobočja obkrožajo Tiho dolino. Sredi doline stoji na vzpetini koča, komaj vidna, skoro do slemena v snegu.

Veselo prasketa ogenj na ognjišču sredi koče. Janez topi v veliki posodi sneg, da si skuhamo čaj. Milan, France in Slavko praznijo oprtnike in zlagajo svoje stvari na police, ki jim jih je naredil Janez. Smučke so morali lepo očistiti snega in jih postaviti

na določeno mesto. Janez je strog. Hoče, da je v koči red in vsaka stvar na svojem prostoru.

Zunaj postaja vedno hladnejše, temni se, na robu strehe rasto ledene sveče.

„Naši mislijo, da sedajle že sedim za obloženo mizo pri teti v mestu“, pravi Milan.

„In naši, da grem gotovo še nocoj z bratom v kino“, meni France.

„Pri nas pa ne morejo drugega misliti, kot da sem pri vama in da se mi dobro godi, kar je tudi res, samo v višini bo nekaj razlike“, de veselo Slavko.

„A jaz bom tisti, ki bo vsega kriv, tisti, ki vas je zapeljal, tisti, ki bo za vse odgovoren, ko pridejo vaše laži na dan“, zagodrnja Janez.

„Kaj si ti rekel materi, kam greš“, ga povpraša France.

„Po pravici sem ji povedal, da grem sem gori in naj nikomur tega ne pripoveduje. Njej ne morem lagati!“

Molče srebljejo vroči čaj. Nekoliko so jih zadele Janezove besede.

Nato se oglasi Milan in pravi: „Kaj hočeš, če drugače ne gre! Da bi sedaj pravili doma, kam gremo, nas ne bi pustili nikamor izpod strehe; ko se vrnemo, bo pa vse v redu, tudi če zvedo, kje smo bili!“

Prijetna toplota puhti od ognjišča, utrujenost lega na oči. Drug za drugim zlezejo pod odeje, zadnji leže Janez in pogasi luč. Kmalu zavlada v koči tišina, le globoko dihanje se čuje. Žerjavica na ognjišču ugaša. Skozi okence lije luna svojo medlo svetlobo. Širna snežena pokrajina zunaj je mirna in pokojna, vsa negibna, kot začarana, le luna vesla čez nebo kot dobrohotni stražar, ki kroti nemirne in divje vetrove, naj nocoj mirujejo in ne motijo tistih štirih drobnih bitij v oni igrački tam sredi sneženega morja v njihovih brezskrbnih sanjah.

PRVI DAN

Drugo jutro se je prvi prebudil Janez. V koči je bila še poltema. Ozrl se je po tovariših. Vsi so še trdno spali, tesno stisnjeni skupaj, zaviti v odeje.

„Včerajšnji vzpon in sveži gorski zrak sta jih prevzela“, se je nasmehnil in se še enkrat pretegnil na toplem ležišču. Potem se je krepko pognal na noge in hitro oblekel. V koči je bilo občutno hladno. Previdno je pogrnil svoje odeje preko speče trojice.

„Le naspe naj se, saj bo dan dovolj dolg in gotovo ga bodo hoteli do zadnjega izkoristiti, uživajoč sladkosti prvega smučanja v gorah“, si je mislil in podpalil drva na ognjišču. Nato je obul čevlje in odpahnil vrata. Val mrzlega zraka je puhn timer v koč. Zunaj je bil že svetel dan. Vrhovi so žareli v jutranjem soncu. Dolina pa je bila še zavita v gosto meglo, ki je segala skoraj do koč. Janez je hitro nastregel velik lonec snega in ga zanesel na ognjišče. Ropot je prebudil Slavka. Začel se je premetavati, nekaj zagodrnjal, potem pa se stisnil k Milanu in skoro je globoko dihanje pričalo, da je spet v carstvu sanj.

Janez se je nehote nasmehnil: „Le čakajte, fantiči, vse dni ne bomo tako lenarili. Za danes naj bo, ker je prvi dan in imate dolgo pot za seboj!“ Naložil je na ogenj. „Mraz jih ni zbudil, mogoče jih bo toplota!“ Ta čas pa si privoščim lep smuk s Planjave. Pozneje tako ne bo časa, ker se bom moral ukvarjati z njimi.

Najraje bi bil zavriskal, tako imenitno se je zaprašilo, ko je spustil smučke v sneg. Ročno jih je nataknil na noge in se pognal proti Planjavi, da pride čimpreje na sonce in prežene mraz iz kosti.

Kaj hitro je bil na vrhu. Pod njim se je razprostiral brezmejni megleni ocean, iz katerega so se kot otoki dvigali številni vrhovi. Planjava leži Velikemu Glavincu v bok in Janez je ogledoval mrke stene, ki mu skoro navpično padajo v globino. Na vrhu so štrleli dolgi sneženi nosovi čez rob v prepad. Kar stresel se je ob misli, kako bi se razletel na teh črnih

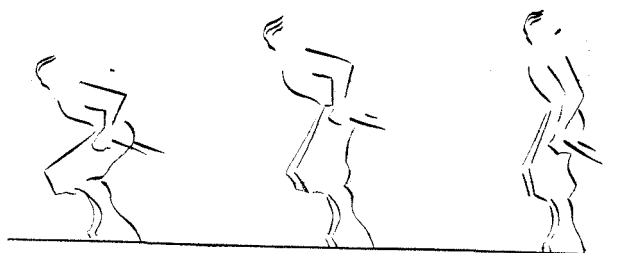

Vzpon v planino

stenah, če bi stopil preveč na rob opasti in bi se odtrgala pod njim.

V Tihi dolini je bilo še vse pokojno in mirno. Le tanek modrikast dim se je razgubljal nad kočo. V velikih lokih se je spustil Janez navzdol. Kako lepo so drsele smučke. Na vsakem zavoju je dvignil oblak suhega snega. Blizu koče je zagledal pred seboj dolg, raven rob. Rob se je lomil v precej strm breg, ki je prehajal v ravnino pred kočo.

„Tole bo kot nalašč za našo skakalnico“, si je mislil. „In sedajle — za poskus — prvi skok!“ Narav-

Drže:

nizka

srednja

visoka

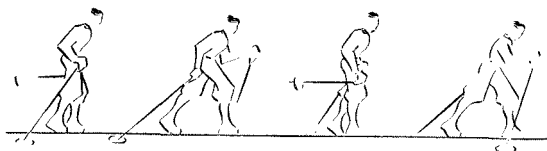
nal je smučke pravokotno na rob. Vedno hitreje je šlo. Preden se je dobro zavedel, ga je zaneslo čez rob, nekaj trenutkov je plaval po zraku, a že so se smučke dotaknile tal in bliskovito je zdrknil po strmini. Malo je manjkalo, da ga ni potegnilo nazaj, pa je le zdržal. Od koče sem ga je pozdravilo huronske vpitje. Skozi vrata so morale tri skuštrane glave in njih lastniki so se drli na vso moč v znak priznanja. Janez je v ostrem loku zaustavil pred vrati koče, da je sneg obrizgal radovedneže. V hipu so glave izginile in vrata so se zaloputnila.

„Zakaj nas nisi poklical“, so ga pozdravili, ko je vstopil.

„Prav nič se ne spominjam, da bi se zgovorili, da vas bom budil“, jih je zavrnil. „Če mislite, da ste kaj zamudili, pa zdaj pohitite. Jaz vam med tem pripravam zajtrk.“

Jed je bila kaj hitro pripravljena, še hitreje pospravljena, saj jim nestrpnost ni dala, da bi se pošteno najedli. Janez jim ni maral kaziti veselja, zato je sam ostal v koči, da pospravi in pomije posodo, ostali pa so pohiteli ven, da preizkusijo svoje znanje. Ko je Janez stopil pred kočo, so bili že vsi beli kot mlinarji, številne globoke kotanje v snegu pa so pričale, da je vsak začetek težak.

„Takole, zdaj začnemo zares“, je dejal Janez, pripenjaje si smučke. „Če se hočete res kaj naučiti, potem delajte samo to, kar vam rečem. Spočetka vas bo mogoče malo dolgočasil, ker nekaj že znate. Ali vseeno je bolje, da začnemo od kraja, bo pa zato po-

Hoja po ravnini

zneje šlo toliko hitreje. Poglavitno je pač pravilno izvajanje in vaja. Ne delajte nobene stvari samo na pol, češ, se bom pa tole pozneje naučil. Ravnajte se natančno po navodilih in videli boste, da bo tako pouk najbolje uspeval. Pred vsem opazujte, ker najbolje si boste zapomnili tisto, kar vam pokažem. Začnimo najprej s hojo po ravnini. Že včeraj sem opazil, da trošite preveč sil po nepotrebnem. Telo naj bo sproščeno, ne togo in napeto. Gibi ramen in bokov krepki in ritmični. Ne dvigajte smučk pri hoji, nagnite se naprej in dihaite enakomerno.“

V velikem krogu so nekajkrat obkrožili Tiho dolino. Sprva se jim je zdela hoja naporna, pozneje je šlo vedno lažje. Janez jim je medpotoma popravljaj napake. Medtem je posijalo sonce v dolino in morali so odložiti tople volnene jopice. Tako so se uživali v pouk, da so celo govoriti pozabili. Končno jih je Janez zapeljal pod položno vzpetino in jim rekel:

„Poskusite priti na tale breg s koraki, ki ste jih vadili sedaj. Ne bo nobene bistvene razlike, samo bolj se opirajte na palice. Če bi vam drselo nazaj, potem dvigajte smučke in krepkeje udarjajte z njimi ob tla.“

Kaj hitro so bili na vrhu.

„Obrat s prestopanjem“, je poveljeval Janez. „Dvignite eno smučko — peta smučke naj ostane pri tleh — in jo postavite v čim večjem loku od obremenjene smučke na tla z istočasnim prenosom teže telesa nanjo! Pristavite drugo smučko! Ponovite!“

Obstali so na robu strmine.

„Spustili se bomo navzdol. Telo naj bo lahkotno, sproščeno kot da je na vzmeteh“, je dopovedoval Janez. „Kolena zmerno upognjena, lahko jih celo stisnete skupaj, ena noga malo spredaj, da služi kot krmarica. Telo sklonjeno naprej, palice zadaj vzporedno dvignjene. Pesti dvignite nad boke in pred nje v priročno skrčenje. Smuk!“

Zapršilo se je za njimi. Milan je prehitel vse in se ustavil daleč na ravnini. Slavka je nekaj metalo, a se je le obdržal na smučeh. Preden so se mogli obrniti nazaj, jim je zaklical Janez:

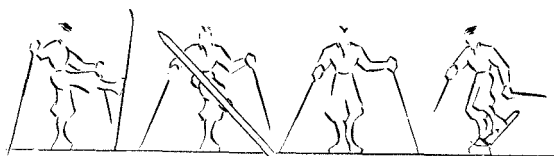
„Obrat s poskokom! Čep, palici zadaj dvignjeni, poskok, pritegni smučke čim višje, jih sunkoma zasuči obenem s trupom v novo smer. Dajmo! Čep! Hop! Še enkrat! Čep! Hop! Še! Čep! Hop! Dobro! Za menoj!“

Janez se je jel vzpenjati prečno po strmini. Pod vrhom je obstal, se oprl na spodnjo palico, odskočil, v zraku naravnal smučke v smer strmine in se spustil v dolino. Ostali so sledili njegovemu zgledu. Le Slavko se je pri odskoku povaljal po snegu. Zdrsel je po strmini. Na vso moč se je trudil, da bi se dvignil s pritezavanjem na palici, a ni šlo. Čim se je le malo dvignil od tal, so mu ušle smučke naprej in spet je sedel v snegu.

„Lezi na bok, poravnaj smučke vzporedno bočno na strmino in jih pritegni k sebi“, ga je poučeval Janez. Slavko je ubogal in se z lahkoto pobral.

Poskusili so še smuk v počepu, a se ni kdovekaj obnesel. Zdaj se je ta sede pripeljal v dolino, zdaj je oni zaril nos v sneg. Razkropili so se po vadišču in na vso moč vadili vsak na svojo pest. Janez se je poganjal od enega do drugega, popravljal in dajal nasvete. Končno je le šlo brez padcev. Vsi so bili zadovoljni z uspehom in hitrim napredovanjem.

„Še obrat s prednoženjem ven bomo poskusili“, je predlagal Janez. „Izvajali ga bomo vsi istočasno. Na „ena“ zasadite levo palico ob krivini leve smučke, desno pa za peto desne smučke in se oprite nanje. Na „dve“ prednožite desno nogo, da stoji smučka navpično, na „tri“ zavrtite smučko v loku ven in jo

Obrat s prednoženjem ven

postavite kolikor mogoče vzporedno k drugi, obremenjeni, obrnjeno v nasprotno smer ter takoj prenesite težo telesa nanjo. Na „štiri“ pristavite drugo smučko po najkrajši poti ob sočasnem dvigu istoimenske palice“.

„Ponovimo še parkrat! . . . Dovolj bo! Zdaj pa na povelje „obrat“ dvignite in postavite eno smučko v novo smer, na povelje „pristavi“ prinesite k njej še drugo smučko. Na palici se ni treba opirati. Izvajajte sunkoma, kot je to Slavko že včeraj uganil“.

Niti opazili ne bi, da je že poldne, da jih ni na to opozoril slaboten glas zvona, ki ga je prinesel ugoden veter od nekod iz doline. Sonce je pripekalo z vso močjo, da jim je tekel pot po čelu in licih. Sneg je postajal vedno težji. Še enkrat so se povzpeli na breg, potem pa so se spustili proti koči. Šele ko so odložili smučke, so začutili, da so pošteno lačni.

Janez je pograbil največji lonec, ga poveznil Milanu na glavo in s svečanim glasom izjavil:

„Postavljam te za predstojnika kuhinje in ti dajem v času kuhe vso oblast nad ognjiščem, kočo, zalogami in nad nami.“

France je hitro zagrabil zajemalko in jo potisnil Milanu v roko, rekoč:

„Sprejmi od mene to žezlo kot viden znak svojega dostojanstva!“

In Slavko ga je posadil na tnilo in se mu poklonil:

„Kaj bi stal, ko ti je pa prestol na razpolago in vdani služabniki čakamo tvojih povelj!“

Milan se je kaj hitro vživel v svojo vlogo. Potisnil je lonc Janezu v roke in kratko ukazal:

„Janez, snega, France, drva, Slavko, ogenj! Ko bo voda vrela, me pokličite“, je pristavil in se vrgel v mehko seno.

Milan se je izkazal kaj dobrega kuharja. Komaj je postavil polne skleda na mizo, že so bile prazne. France je predlagal gospodu nadkuharju dvakratni „Smuk!“, kar so ostali takoj gromko izvršili.

„Zakaj ne trikratni, kot je običaj pri vseh kulturnih ljudeh“, je oporekal Milan.

„Oprostite veleugledni“, se mu je poklonil France, „za trikratnega je bilo nekoliko premalo.“

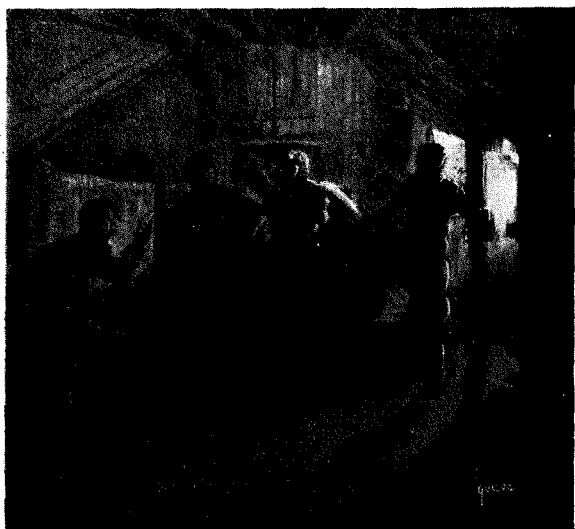
In gospod nadkuhar so vstali in razglasili:

„France, lakota nenasitna, za svojo požrešnost lonce in skleda pomit!“

„Takole je, če smuk vpiješ“, se je France godrnjaje spravil nad lonce.

Slavko pa se je dobrikal mogočnemu predstojniku kuhinje: „Milan“, mu je rekel, „ali ne vidiš in čutiš, da si kot rojen za kuharja? Čemu greniš ubogim profesorjem njihovo že itak težko življenje. Pusti šolo! Sledi klicu svoje narave!“

Posledica tega dobrodušnega nasveta je bil dolg prepir med Slavkom in Francetom, ko so ležali vsi štirje na soncu pred kočo. Nikakor se nista mogla zediniti, kdo je po tem nasvetu prej priletel iz koče, ali Slavko ali poleno ali oba hkratu.

Večeri v koči

Opoldanski počitek je bil kratek. Dan je bil prelep, da bi mogli mirovati, čeprav je postal sneg mehak in težak v opoldanski vročini. Zato so se morali lotiti mazanja smučk. Po Janezovih navodilih jim je tudi to delo še nekam uspelo, le Slavko je imel na obleki najmanj toliko maže kot na smučeh, na dlani pa velik žulj.

„Ti hočeš še pri padcih drseti, ker si se namazal tudi po obleki“, se je norčeval Janez.

Slavko pa ni bil nič posebno vnet za take šale in prvič se je zgodilo, da je nekomu ostal dolžan odgovora, čemur so se vsi čudili.

Podali so se na dopoldansko vadišče in ponovili že priučene prvine. Kaj hitro so spoznali, da je smučanje v težkem snegu mnogo napornejše kot v suhem pršiču. Posebno utrudljivo se jim je zdelo smučanje brez palic, ker so bili padci bolj pogosti. Janez jim je pojasnil, da smučanje brez palic praktično sicer redko pride v poštev, a se mu je vseeno dobro privaditi, ker je potrebno, da smučar vlada nad smučkami, ne da bi računal na pomoč palic.

Potem so spet vzeli palice v roke, poiskali večjo strmino in vadili vzpon v razkreki. Čim večja je bila strmina, tem bolj narazen so postavljali prednji konec smučk ter se močnejše opirali na palice, ki so jih zasajali nekoliko širše za seboj.

Pete smučk se pri prestopanju križajo. Ta vzpon je utrudljiv, zato ga na daljših strminah niso uporabljali. Poiskali so breg, na katerega so se spočetka vzpenjali z navadno hojo v strmino, le zadnjo, napetejšo razdaljo na vrhu so premagali v razkreki. Smuk nazaj v dolino so vadili z menjavanjem vzravnave in čepa, potem menjavanje krmarice, dviganje ene smučke in podobne vaje za držanje ravnotežja.

Poiskali so daljši breg, ki je imel zgornji del še bolj strm. Tod so vadili prečni postopni korak naprej in navzgor. Pri tem vzponu se giblje smučar z bokom k strmini. Težo telesa prenese na spodnjo smučko in se opre na palico, ki je zasajena pod njo, z zgornjo nogo pa napravi odkorak naprej in navzgor. Sočasno

zasadi gornjo palico nad zgornjim stopalom. S pri-
tezanjem telesa k palici prenese vso težo na gornjo
smučko, spodnjo, razbremenjeno, in palico pa dostavi.
Gibi se ponavljajo.

„Nikdar ne bi zjutraj verjel, da bom že popoldne
presmučal takle breg brez padca“, se je veselil France.

Sonce se je bolj in bolj pomikalo proti zapadu in
postajalo je vedno hladnejše. Na vseh se je opazala
utrujenost in pogosteje so jeli pogledovati proti koči.
Tudi sneg je začel zmrzovati in dobivati tanko skor-
jico.

„Za zaključek pojdimo še na Zgornjo ravan“, je
predlagal Janez.

„Pojdimo raje na Planjavo“, je vzkliknil France
ves navdušen.

„Ne bi vam sveloval“, ga je pregovarjal Janez.
„S Planjave je prehuda strmina za vas, dočim pada
svet z Zgornje ravni polagoma in enakomerno proti
koči.“

Preden so bili na vrhu, se je zmračilo, zato gori
niso postajali, ampak so se takoj spustili nazaj. Slavka
je zaskrbelo, ko so začele smuči drseti vedno hitreje,
a je le zdržal brez padca, na kar je bil nemalo po-
nosen.

„Tako! Dovolj bo za danes“, je rekel Janez, ko
so obstali pred vrati koče.

Sneli so smuči, jih očistili in jih zanesli v kočo.

PRIPOVEDKA O DOLINI TREH LOVCEV

Veselo je zaplapolal ogenj na ognjišču in skoro
je bilo toplo v koči. Fantje so slekli vlažne obleke
in jih razobesili po letah okrog ognjišča. Potem so
sedli vsak k svojemu opravilu. Janez je krpal roka-
vice, Slavko je pridno beležil prvine, ki so jih prede-
lali, in vse važnejše dogodke dneva. Niti dogodka s
polenom ni pozabil omeniti. Milan in France pa sta se

pridno sukala okrog ognjišča, da bi bila večerja čimprej gotova, kajti bili so pošteno lačni.

Po večerji so takoj legli. V ognjišču je dogoreval ogenj. Blede sence so plesale po stenah in stropu. Zunaj se je oglašal veter.

„Večeri bodo dolgi“, se je oglasil Slavko, ko so bede prisluškovali svojim mislim.

„Najbolje bo, če kdo pove kaj zelo dolgočasnega“, ga je prekinil France, „da bomo med pripovedovanjem lahko zaspali od dolgega časa. Kaj, ko bi kar ti začel, Slavko?“

Da prepreči prepir, ki se je obetal, se je oglasil Janez: „Danes vam jaz povem nekaj, če je vsem prav. Pravkar sem premišljeval o tem, da bi šli prihodnje dni enkrat na izlet v Dolino treh lovcev pod Rdečimi čermi. Pri tem sem se spomnil pripovedke, ki mi jo je pravila mati. Trdila je, da je resnična, a vam je dovoljeno, da verjamete ali ne.“

„Povej, povej“, so ga vsi v en glas prosili. „Verjeli ti bomo, četudi bi tako lagal, da bi se od laži streha vnela“, je pristavil France.

„Ti, Milan, poznaš Dolino treh lovcev“, je polglasno povzel Janez. „Lansko poletje sem te videl tam, ko si hodil s svojim stricem. Tudi tebi France bo menda več ali manj znana. Skozi to dolino vodi najkrajša pot iz Koritnice v dom na Kopah. A znano je, da se celo poleti večina planincev, ki so namenjeni v dom, tej poti najraje izogne. Raje gredo po mnogo daljši poti za Velikim Glavincem in za Rdečimi čermi, katerih pobočje je na drugi strani lepo položno. Boje se namreč kamenja, ki se neprestano kruši in pada z Rdečih čeri v dolino. Učeni ljudje pravijo, da je temu kriv sestav kamenin, ki tvorijo Rdeče čeri, domačini vam pa vedo povedati, da si na teh čerih brusi hudič svoje kremplje, a drobci, ki odletavajo, so raniili že marsikaterega potnika. Vi boste seveda verjeli učenim ljudem, ker ste sami itak že na pol učenjaki.“

„Tudi tebi, če nam narediš svojega hudobca vsaj malo verjetnega“, ga je prekinil Slavko.

„Če boš verjel moji pripovedki, boš verjel tudi to“, je nadaljeval Janez.

„Pred mnogimi leti ni bila Dolina treh lovcev tako kamenita in neprehodna, kot je dandanes. Bila je ena najsočnejših in najlepših planin v naših gorah. Na njej je bilo več pastirskih stanov, okrog katerih se je poleti paslo lepo število živine. Pobožni pastirji so postavili konec doline majhno kapelico v kateri so se vsak večer zbirali k pobožnosti.

Takrat so živeli v Koritnici trije lovci, strahoviti pijanci, kvartopirci in preklinjevalci. V cerkvi jih ni nihče nikdar videl, v gostilni pa si jih dobil vsak čas.

Približal se je istega leta božični večer. Trije lovci so vedeli, da ta večer ne bodo mogli nikjer pijančevati, da jim v nobeni gostilni ne bodo pustili igrati kart. Sklenili so, da se zato umaknejo v Dolino treh lovcev, ki se takrat seveda še ni tako imenovala. V koči bodo lahko pijančevali in preigrali vso noč.

Milo vabijo zvonovi pri fari. Oznanjajo, da se bliža čas rojstva Gospodovega. Družine sede zbrane okrog miz in čakajo, kdaj bo čas k polnočnici. Le trije lovci sede gori v koči pri kartah; steklenica z žganjem kroži iz roke v roko in krepka kletev jo spremlja kot za stavo.

Hitro poteka večer. Zatopljeni v karte niti ne opazijo, kdaj so se odprla vrata. V kočjo stopi nekdo, potrka z nogo po tleh, zapleše okrog mize, postavi nanjo veliko steklenico žganja in pravi: „Me vzamete za četrtega?“

Lovci nimajo časa, da bi se ga ogledali. „Zakaj pa ne“, se zakrohotaajo vsi trije, „če imaš dovolj denarja!“

„Ho, ho, denarja na kupe“, se zasmije neznanec in strese pest zlatnikov na mizo.

Čas beži. Trije lovci neprestano dobivajo. Kupi denarja pred njimi se večajo.

Ura za uro mineva. Trije lovci izgublajo, neprestano izgublajo. Do zadnjega groša jih je osušil neznanec.

Enajst. „Vrzimo še enkrat“, predlaga čudni gost. „Če dobite vsi trije, je ves denar vaš, če dobim jaz, so vaše duše moje!“

Vržejo. Lovci izgube. Neznanec vstane, zapleše okrog mize in potrka ob tla.

„Ko odbije dvanajst, pridem po duše“, pravi in že ga ni več. Zunaj pa nastane v tem hipu velik vihar.

Lovce obide mrzel pot. Hipoma so trezni. Šele zdaj so spoznali nočnega gosta.

Minute minevajo. Lovci sede kot okameneli.

Čas beži. Lovci sede negibni. Kaj storiti? Kaj storiti?

Tri četrť na dvanajst. Lovci se ne ganejo, le misli se blazno pode po glavah, a ni je rešilne.

Zadnje minute teko . . .

„Kapelica“, zarjove eden.

Vsi trije planejo pokonci, so že skozi vrata, drve po dolini, gazijo, padajo, se plazijo, nad njimi pa se v Rdečih čerch krohota hudič, da jim ledeni kri v žilah.

V dolini udari ura prvič — kapelica je pred njimi. Zalete se v vrata, eden prižiga sveče, drugi poklekne in moli na glas, tretji potegne za zvon.

V dolini udari ura dvanajstič . . . Hudič zadivja po dolini, išče duše, ki so se mu nekam skrile, a jih ne najde. Vidi luč v kapelici, čuje zvon in glasno molitev, a tam so posvečena tla, tja ne sme in ne more. Strahovito zbesni, začne rušiti stanove, divja po dolini, zaganja se sem, zaganja tja, končno pa se požene v Rdeče čeri, poruši ogromno steno in sproži brezmejen plaz v dolino.

V Koritnice so šli ljudje od polnočnice.

„V planini pa nocoj strašno divja“, so rekli.

Na Božič so prisluhnili. Veter je prinesel tanek glas zvona s planine.

„Kdo neki je v planini?“

Veter ni pojenjal; glas zvona se je posebno dobro slišal ponoči in še na Štefanje. Naslednjega dne

Trije lovci kartajo s hudičem

se je odpravilo nekaj mož v planino. Ko so prispeli na sedlo tukaj nad našo kočo, koder se prevali pot v dolino pod Rdečimi čermi, so ostrmeli. Skoro pol gore je bilo odtrgane, dolina pa je postala velikan-ska groblja snega in kamenja. O lepih stanovih ni bilo več sledu. Metre in metre visoke snežene gmote, pomešane s skalami, so za večno uničile prej tako lepo in sočno dolino. Le tam na robu je še stala kapelica, skoro do vrha v snegu. Strahotna tišina je vladala nad opustošeno dolino, le od kapelice sem je še vedno jokal zvon.

Strah je lomil može, a radovednost je bila močnejša. Prebili so se do kapelice, odkopali vhod. Zagledali so tri neznane starce — eden je zvonil, drugi kleče blebetal nekaj nerazumljivega, tretji je hodil od sveče do sveče, kot bi prižigal. Ko so si možje opomogli od strahu, so stopili bliže. Po obleki so prepoznali v sivih starcih domače lovce.

S težavo so jih spravili v dolino. Nihče ni nikoli zvedel, kaj se je tisto strašno noč zgodilo z njimi. Ugibali so vse mogoče. Eni so domnevali, da jih je v koči presenetil vihar in jim podrl streho nad glavo, nakar so se rešili v kapelico, v katero jih je zaprl plaz. Drugi so se bolj ogrevali za pripovedko, ki sem vam jo zdajle povedal. Dva sta kmalu zatem umrla, ne da bi kateri spregovoril besedo, tretji pa je živel še dolgo — umrl je, ko je bila moja mati otrok — se plazil po kolenih okrog po vasi in neprestano nekaj blebetal.

DRUGI DAN

Drugo jutro jih je prebudilo sonce. Kar ni se jim dalo vstati. A Janez je bil neizprosen. Pobral jim je odeje in morali so hočeš nočeš vstati. Leno so se pretegovali in kar nič jim ni bilo všeč, da so morali zapustiti tople postelje. Poleg tega pa je Janez še odprl vrata na stežaj, da je buhnil v kočo val mrzlega

zraka. Zares neprijeten občutek. Iz tople postelje v mrzli zrak. Zato so se kar moči hitro napravili. A kljub temu so drgetali od mraza.

Tedaj jim je Janez ukazal: „Slecite srajce!“ Začudeno so ga pogledali, saj so skoraj šklepetali z zobmi od mraza in zdaj naj še srajce slečejo. Toda Janezev pogled je bil neizprosni. Ponovil je: „Srajce dol in za menoj!“

„Aha, telovadili bomo,“ se je spomnil France in se hitro slekel do pasu. Ostali so sledili njegovemu zgledu.

Zunaj so ponavljali gibe, ki jim jih je predvajal Janez. Kurja polt je kmalu izginila in rdečica jim je zalila obraze. Ko so se dovolj ogreli, so tekali po zmrznjeni ravnini, potem so se pa še oribali s snegom. Res je bil sneg mrzel, a občutek je bil prijeten. In ko so oblekli srajce, jim je bilo zares toplo. Čisto drugačne volje so postali. To so hiteli kuhati zajtrk, pospravljati po koči in mazati smučke.

Ko so opravili z zajtrkom, so si navezali smuči. Zunaj je nastal prekrasen dan. Ponoči je padlo nekaj prstov pršiča na zmrznjeno podlago. Obetala se je sijajna smuka. Zadnje jutranje megle so se trgale od vrhov in se topile v nebesni modrini. Nekaj časa so se podili okrog koč, potem pa jih je poklical Janez:

„Tako, sedaj začnemo z vajo!“

„Oh, daj, nauči nas tiste loke, ki jih delaš ti“, ga je poprosil Slavko, „da se bomo lahko ustavljali, kadar bomo sami hoteli, ne pa tam, kamor nas zanešejo smučke.“

„Le počasi“, ga je zavrnil Janez. „Vse pride na vrsto. Najprej se morate dobro privaditi smučem, da še počutite na njih, kot da so zrasle z vami, potem šele pridejo težje stvari na vrsto. Sedajle bomo najprej vadili dvokorak.“

Dvokorak sestoji iz enega dolgega in enega kratkega koraka. V dvokoraku hodimo po ravnini, nekoliko lahko tudi v prav zmerni strmini. Z eno nogo podrsnemo smučko naprej, zasadimo palici ob sebi, se odrinemo in potisnemo drugo smučko naprej v izpad.

Pri odzivu se močno nagnemo naprej. Čim močnejši je odziv, tem dalje naprej drsimo. Gibi se ponavljajo. Slaba stran tega koraka je ta, da so mišice le enostransko obremenjene. Zato izpadno nogo večkrat menjamo.“

Dolgo so tekali v velikem krogu po dolini. Ko so dvokorak že kar dobro obvladali, jih je Janez odvedel proti Planjavi. Poiskali so položen breg z iztekom v ravnino.

„Vadili bomo smuk in lok s prestopanjem“, je določal Janez.

„Ko postaja smuk že bolj počasen, vzdignemo levo smučko in jo postavimo v majhnem kotu na

Dvokorak

drugo smučko v levo, sprednji konec tvori kot, zadnji je ob smučki; drugo smučko pristavimo. To ponavljamo toliko časa, da napravimo precejšen lok in spremenimo smer. Telo naj bo popolnoma sproščeno, kolena zmerno upognjena, predklon zmeren, da te ob prestopu ne vrže nazaj, nato dvig smučke. Pravtako v drugo stran.“

Spočetka ni šlo in ni šlo. Ko pa so se navadili z zamahom prenašati teža telesa na izstopno nogo, so postajali loki vedno večji in lepši. Slavko kar ni vedel, kaj bi počel od veselja, ko mu ni bilo več treba hoditi daleč nazaj po ravnini, kamor so ga zanašale smuči, ampak je takoj pod bregom zavil v loku nazaj k strmini.

„Le čakaj, da pridejo pravi zavoji na vrsto, potem bo šele veselje“, ga je bodril Janez, sam vesel, da so tako hitro napredovali. Odvedel jih je na večjo str-

mino, ki se je iztekala po kratki ravnici v nasprotni breg.

„Večja ko je strmina, tem večji naj bo nagib naprej. Telo vzklonjeno, kolena le zmerno pokrčena. Pri prehodu v nasprotno strmino se začnemo vzravnavati in se v nasprotni strmini celo nagnemo nazaj ter polagoma počepnemo. V trenutku, ko se ustavimo, se iz počepa odrinemo ter se v vzkoku obrnemo. S tem smo se postavili bočno na smer smuka in preprečili drsenje nazaj. Palice so pri odzivu in obratu zadaj vzporedno dvignjene.“

Francetu se je kmalu posrečilo, da se je z močnim odzivom obrnil za skoro 180 stopinj in zdrsnil nazaj v dolino. Slavko ga je z zavistjo opazoval, a nedolgo nato je veselo vriskanje naznanjalo, da se je isto posrečilo tudi njemu.

Janez jim je sedaj hitro pokazal, kako naj počejejo vzpone naravnost v strmino in vzpone prečno v strmino. Ko pridrse nazaj v strmino, naj stečejo nekaj korakov naprej gor ob krepki opori na palice. Čim začutijo, da bodo začeli drseti nazaj, naj postavijo smučke prečno. S prečno postopnimi koraki naprej in navzgor naj gredo na vrh strmine.

Pri vzponu prečno postopno prenesemo teža telesa na spodnjo smučko in se opremo na palico, zasajeno pod njo, z gorenjo smučko pa napravimo korak naprej in navzgor. Sočasno zasadimo zgornjo palico nad gornjim stopalom in s pritegnitvijo telesa k zgornji palici prenesemo teža telesa na zgornjo nogo ter prisunemo spodnjo smučko.

Nebo je bilo brez oblaka. Vse naokrog se je razlivala blesteča belina, nikjer ni bilo temne točke, kamor bi se oprlo oko, da se odpočije od slepečega bleška. Milan je začel tožiti, da ga bole oči. Njegove plave oči so bile čudno motne in bolne. Janez mu je ukazal:

„Takoj domov in nadeni si čadaste naočnike! To je nevarna stvar, a upam, da še ni prepozno. Modre oči so posebno občutljive za sončne žarke in lahko dobiš tako vnetje, da boš moral več dni ležati v temi. Zato je bolje, da se pravočasno zavaruješ pred tem.

Sicer bo pa kmalu poldne in je najbolje, da gremo vsi domov.“

Kosilo je skuhal Slavko, ker Janez ni pustil Milana k ognjišču, češ, da bosta dim in vročina škodovala njegovim očem. Novi kuhar se ni kdo ve kaj obnesel in tovariši so na vso moč zabavljali nad njegovo kuharsko umetnostjo. A ko so se po kosilu sončili napol goli pred kočo, so hitro pozabili na Slavkovo kuharsko neznanje. Njih koža je vidno temnela in počutili so se neznansko močne in zdrave. Na dom se ni nihče več spomnil.

„Še kak dan sonca, pa bomo črni kot murni“, se je zadovoljno hahljal France.

„Da, samo previdno in počasi in krepko si vtrite v kožo olje, ki smo ga prinesli s seboj. Če te sonce prehitro ožge, boš cvilil od bolečin. Nekoč so prinesli smučarji v dolino tovariša, ki ga je sonce tako zdelalo, da mu je bil ves obraz ena sama rana. Strašno je trpel. Zato jemljite sončne žarke po malem, kot zdravilo, dokler se koža ne privadi nanje.“

Popoldne so se podali na kratek izlet. Janezu se je zdelo, da so se tovariši že nekoliko naveličali samega učenja, zato jih je peljal v velikem loku okrog Planjave. Vodil jih je po severni strani, koder sončna toplota še ni omehčala snega, preko Dolgega Laza na Kozlovo sedlo. Tam so se šli smuške igre in razno-terosti. Smučali so v skupinah, držeč se za roke, v smuku pobirali in predstavljali razne predmete, smučali skozi vrata, ki so jih postavili spočetka s treh palic, pozneje pa ožje z dveh. In za zaključek jim je Janez pokazal in razložil plug.

„V zmernem smuku zmeren čep, nato miren in enakomeren pritisk s petami, da drse pete smučk narazen, rilčki smučk pa ostanejo v isti višini blizu skupaj. Kolena potisnemo naprej, tudi telo nagnemo naprej, pesti so pred in nad kolena. Kolena so vedno nad smučkami, kajti plug ni mogoč, če jih potisnemo ven, če pa noč, tedaj robimo. Robimo pa le v sreču ali če hočemo zmeren smuk še bolj zavreti. Zato

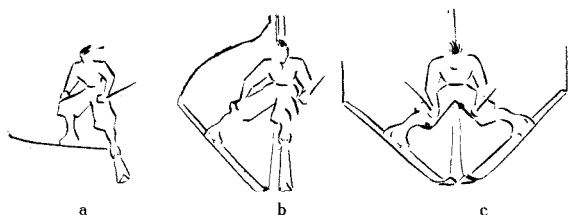
močno upognemo noge v gležnjih, da so smuči popolnoma ploskoma.

„Aha, sedaj se začenja zares“, se je režal Slavko, ko se je prekopicnil na nos v sneg.

Ko so plug za silo obvladali, so vadili menoma plug — smuk; nato jih je odvedel Janez v nekoliko vglobljeno široko pot, ki se je v številnih vijugah polagoma spuščala s Kozlovega sedla proti Tihi dolini

„Vidite, tale pot je kot ustvarjena za učenje plužnih zavojev.

Spustite se v smuk, pred ovinkom pritisnite smučke v plug, na ovinku pa prenesite težo telesa počasi

Prestopni korak — Plužna opora — Plug

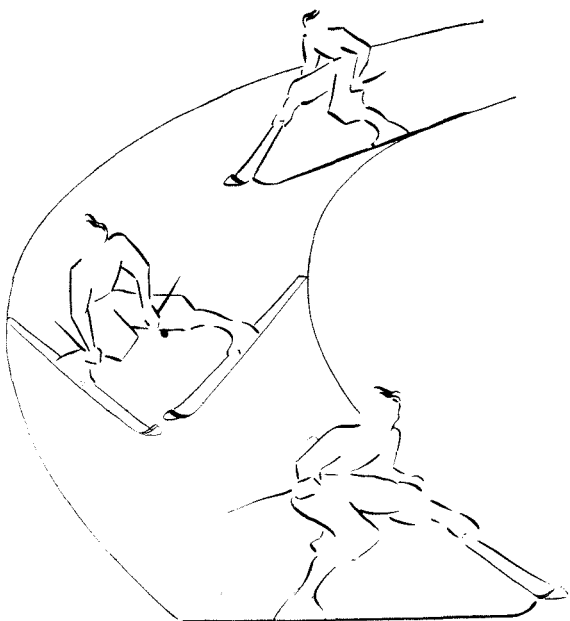
in enakomerno — ne sunkoma — na zunanjo smučko. Z obremenitvijo začne smučka drseti v novo smer. Koleno obremenjene smučke se pri prenosu teže nanjo pomakne še malo naprej, koleno razbremenjeno pa nekoliko manj upognemo. Vendar pa morajo ostati smučke v plužni stoji. Ko imate ravno pot pred seboj, pritegnite z vzravnavo smučke skupaj in drsite naprej v smuku, pri drugem ovinku pa zopet plug in zavoj.“

Francetu se je prvemu posrečilo, da je presmučal dva ovinka brez padca. Polagoma so obvladali tri, štiri in več ovinkov. In ko so končno presmučali vse ovinke od Kozlovega sedla do Tihe doline, jih ne bi nobena sila spravila v koč. Še in še so se vračali na sedlo in se spuščali v dolino. Šele ko se je tako zmračilo, da niso več videli poti, so se pognali h koči.

France je hitro zakuril in pristavil večerjo. Ostali so posedli okrog ognjišča in se pogovarjali o popol-

dnevu. A pogovor ni tekel. Preveč so bili utrujeni. Pogosto so spraševali Franceta, če bo kmalu večerja.

Po večerji so stopili pred kočo. Krasen, miren večer je bil. Brezštevilne zvezde so obsevale obširno pokrajino, ki je ležala kot začarana pred njimi. Na

Plužni zavoj

obzorju je lezla izza gora ogromna medlo žareča krogla.

„Nocoj bo pa kovača na luni zeblo“, je rekel Slavko, ki mu je bilo zaradi tišine kar nekam tesno pri srcu. „Mrzlo je! Pojdimo v kočo!“

Naložili so na ogenj, da bi ostalo v koči dalj časa toplo, in polegli. France je po svoji navadi takoj zadremal. Janez, Milan in Slavko so se polglasno pogovarjali. Milan in Slavko sta pozorno poslušala Ja-

Hudič se požene v Rdeče čeri

neza, ki jima je pripovedoval o prvih slovenskih smučarjih. Kako težko jim je bilo orati smučarsko ledino. Kako so bili zasmehovani, ko so polni navdušenja hiteli na bele bregove. Šele po svetovni vojni je bil led dokončno prebit. V Tirolih je marsikateri slovenski vojak spoznal vrednost in koristi smuči. Če mu je svetovna morija prizanesla, da se je vrnil domov živ in zdrav, je kaj rad nataknil smuči na noge, da pokaže domačinom, s kakšnimi pripomočki se je v Tirolih boril.

Potem so prešli na tekme in tekmovanja. Pogovor je postal zelo živahen. Zdaj sta govorila Slavko in Milan ter je Janez poslušal. Slavko je zatrjeval, da bo postal slaven smučarski tekmovalec, in sicer se bo vrgel na skoke. Milan je bil nasprotnik vsakih tekem. Vneto sta drug drugemu dokazovala, čigavo mišljenje je edino pravilno. Slavko je vedel naštetih mnogo domačih in inozemskih prvakov, ki so se s smučkami proslavili, Milan pa je našteval znance, ki so se bolni ali polomljenih udov vrnili s tekem. Nato se je Slavko razhudil in rekel Milanu, da se z njim ne da pametno govoriti. Že je kazalo, da mu bo še obljubil, da ga več ne pogleda, pa je Janez posegel v razgovor.

„No, le ne tako vročekrvno, Slavko. Vsak po svoje imata prav. Primerne in dobro pripravljene tekme so vsekakor potrebne. Na njih tekmovalci v plemeniti borbi pokažejo svoj napredek in se od sotekmovalcev tudi marsikaj nauče. Tekme spodbujajo smučarja k odločnosti in hrabrosti. Poleg tega so dobri tekmovalci v čast in ponos domovini, kadar gredo tekmovalci v zamejstvo. Tekme tudi mnogo pripomorejo k napredku smučarstva. Predočimo si samo našo planiško skakalnico. Ves svet govori o njej in marsikdo nas je šele po njej spoznal.

Po drugi strani pa tekme marsikomu ugonobe zdravje. Toda temu je navadno sam kriv, ker gre na tekme nepripravljen, ali pa klub, katerega član je, ki ga sili k tekmovanju. V tem se mnogo greši in marsikdo je zaradi tega pustil smučanje za zmerom. Vsakdo se mora sam zavedati, koliko in česa je zmožen.

Nihče pa ne sme smučati samo zaradi tekem. Tak človek ima v mislih le uspeh in gre zaprtih oči mimo lepot zimske prirode. Zgrešil je pravi namen smučanja.

Potem se je pogovor zasukal na učenje. Slavko in Milan sta trdila, da bodo s planine prišli domov taki smučarji, da jim daleč okrog ne bo enakih. Janez je bil drugega mnenja.

„Bosta videla“, jima je rekel, „da ne bo tako. Tukaj, da, bosta obvladala vse smuške prvine, preden gremo narazen, toda ko bosta šla čez nekaj dni smučat kam drugam, bosta videla, da ne gre tako gladko. Zato ne bodita razočarana in vedita, da je za smučanje treba mnogo vaje.

Ne smeta misliti tudi, da znata vse, če se naučita to, kar vam jaz pokažem. To je šele začetek, to je uvod v smučanje, to so prve, najpotrebnejše prvine. Ko te obvladaš, se začne šele pravo učenje in izpopolnjevanje.

Slavko, ti pridno popisuješ prvine, ki smo jih čez dan obravnavali. Toda opomniti te moram, da je to zelo nepopoln opis prvin, samo nekaj izvleček iz najnujnejšega, kar je o prvini treba vedeti. Poleg tega pa tudi lahko znaš najboljšo pravilo za kako prvino na pamet, a se je ne boš nikdar naučil, če ne boš imel v telesu občutka, ki je potreben za pravilno izvedbo kake prvine. Šele kadar vam bodo prešle poedine prvine v meso in kri, šele takrat boste lahko rekli, da jih obvladate. Toda še potem bo dolga pot do takrat, ko jih boste znali uporabljati v odgovarjajočem snegu in v pravem trenutku.“

Slavko in Milan nista motila Janeza pri njegovih besedah. Že prvi dan sta spoznala, da z učenjem ne bo šlo tako gladko, kot sta mislila in se bo treba še precej potruditi, preden bosta lahko rekla, da dobro smučata.

„A nikdar ne smeta obupati“, je nadaljeval Janez, „če kaka stvar pri prvih poizkusih ne uspe. S krepko voljo se doseže vse!

Tako! In s tem bodi dovolj pogovora za danes.

Jutri bomo spet vse dan na nogah in moramo biti dobro spočiti. Poglejte Franceta, kako krepko spi. Za danes tekmujeta z njim v spanju, o smučarskem tekmovanju se bomo pa še drugič lahko kaj pomenili.“

Zavili so se v odeje in zarili v postelje. Slavko se je še enkrat spel pokoncu in hotel nekaj povedati Milanu. Ko pa je videl, da se je ta zagrnil čez glavo, je z vzdihom legel. Vsled tega ni Milan nikdar zvedel, da namerava postati Slavko kljub vsemu najboljši smučarski skakalec na svetu.

STRAŠI

Slavku se je sanjalo, da se je spustil s smučkami z Velikega Glavinca. Spočetka je zavijal v velikih lokih navzdol, da je bilo veselje, potem pa je izgubil oblast nad smučmi. Vedno hitreje je šlo. Naenkrat je zdrsnil v globoko ledeniško razpoko. Nič se ni potolkel, samo strašno mrzlo je postalo. Skušal se je rešiti iz razpoke, a nikjer ni bilo izhoda. Vedno mrzleje je postajalo. Vse zavijanje v suknjič ni nič pomagalo.

V tem se je prebudil. Zeblo ga je. Še v polsnu je pogledal okrog sebe. V kočjo je prodiral jutranji polmrak. Zdelo se mu je, da lije nanj mraz od okenca nad njim. Pogledal je proti oknu. Da, res. Bilo je odprto. Dvignil se je na kolena, da bi ga zaprl.

Tedaj pa, o groza! Okamenela mu je obstala roka v zraku. V oknu je tičala kosmata in bradata glava. Zareče oči so presunljivo buljile v Slavka. Nekaj trenutkov je ostal negiben. Potem je strahovito zarjovel in se zaril v posteljo.

Tovariši so planili pokonci. Izpod odeje na Slavkovem ležišču je prihajal jok, prošnje, molitev, vzdihovanje — vse obenem. Začeli so vleči z njega odejo. Slavko pa je tulil in otepal okrog sebe. Tovariše je začela obhajati groza. Končno so ga le toliko pomirili, da jim je v pretrganih besedah povedal, kaj se je zgodilo.

„Hudobec je bil, hudobec“, je jecljal. „Roge sem videl, pa brado, strašne žareče oči je imel in iz nosnic je pihal dim!“ Spet je zaril obraz v posteljo in zajokal: „O mama, mama, nikdar več ne grem od doma!“

Tovariši so se spogledali. Bili so vznemirjeni. Tudi njim je lezel strah v kosti.

Naenkrat se je Janez zasmel. Začudeno sta ga pogledala France in Milan, še Slavko je za hip prenehal s svojim vzdihovanjem. Janez se je hitro oblekel in stopil pred vrata. V koči so nestrpno pričakovali, kaj se bo zunaj zgodilo. Čez čas jih je Janez s pridruženim glasom poklical:

„Hitro pridite ven, če hočete videti hudobca!“

Janezov glas ni razodeval strahu, zato so hitro skočili pokonci in stopili za njim.

Previdno so pogledali okrog ogla.

„Glejte ga, tamle je“, jim je pokazal Janez proti Planjavi.

Kakih dvesto metrov od koče je stal na vzpetini divji kozel in nepremično zrl proti koči. Ko je zagledal ljudi, je zažvižgal skozi nos in se pognal v breg. Iz kotline pod vzpetino se je odtrgal trop divjih koz.

Strah je bil pregnan. Milan in France sta bušila v smeh. Janezu se je zategnil obraz, a se je raje obrnil stran, ker ni maral žaliti Slavka. Ta pa je še vedno stal in zrl za bežečo kozjo tropo s široko odprtimi očmi, iz katerih je polagoma zginjala groza.

Na spanje ni bilo več misliti. Ubogi Slavko, koliko je moral prestati to jutro. Milan je vsak čas stopil k oknu, vtaknil šop sena v usta in začel gosti. France pa je tulil na postelji ali pa sta z zlobno radovednostjo spraševala Slavka do najmanjše podrobnosti, kakšen je bil strah. Odgovore sta si dajala kar sama, ker je Slavko trdovratno molčal, in se od smeha premetavala po pogradu. Janez je kuhal zajtrk in se ni menil zanje. Šele ko se je Slavko hitro napravil, vzel smučke in odšel iz koče, se je razhudil:

„Pustita ga vendar pri miru! Mislim, da bi se tudi vaju eden ne obnašal v podobnem primeru dosti bolj junaško.“

Zajtrk je bil kuhan. Janez je stopil pred vrata in zaklical:

„Slavkooo!“ je odmevalo od sten Velikega Glavinca. Nobenega odziva. Janez je še nekajkrat zaklical, a nihče se ni oglasil. Zaskrbelo ga je. „Pokazati se hoče, da ni strahopetec“, si je mislil, „in gotovo bo ugnal spet kako nepremišljenost!“

Zaskrbljenega obraza se je vrnil v koč. Francetu in Milanu je bilo žal, da sta se toliko norčevala iz ubogega Slavka in kradoma sta pogledovala Janeza, boječ se njegove jeze.

„Jest!“ ju je kratko nagnal Janez. „Potem ga gremo iskat!“

Kar nič jim niso šli mastni žganci v tek in hitro so bili odpravljeni.

Jutro je bilo zelo mrzlo. Sonce se je skrivalo za tankimi meglami in strupen veter je pihal z vrhov. Slavkova sled je vodila proti Dolini treh lovcev.

„Se mi je kar zdelo,“ je zagodrnjal Janez. „Hitimo!“

Pognali so smučke v dolino pod Velikim Glavincem. S strahom so se ozirali v navpične stene in ogromne snežene nosove, ki so segali po grebenih daleč preko robov, grozeč, da se zdaj zdaj zrušijo in jih pokopljejo pod seboj. Sled je šla proti sedlu, od koder vodi ena pot v Koritnico, druga pa za Veliki Glavinec, kjer se združi s potjo, ki pripelje s Kozlovega sedla. Janez je do zadnjega upal, da se je spustil Slavko v dolino. Ko pa so prišli na sedlo in je videl, da gre sled navzgor, ga je na vso moč zaskrbelo.

„Pa ne, da bi ta nori fant skušal priti preko plazišč Velikega Glavinca na Kozlovo sedlo?“

„Počakajta!“ je kliknil in se pognal po sledi.

Veter je postajal močnejši in je sipal v obraz drobna snežena zrnca, ki so zbadala kot igle. Sneg je bil vedno bolj sipek in smučke so se udirale vedno globlje. Janez je s težavo gazil naprej. Ko je zavil

okrog roba, je zagledal nekaj sežnjev pred seboj Slavka, ki se je nekam leno trudil, da bi se izkopal iz globokega zameta.

„Slavko“, je zaklical. Slavko se je obrnil in se trudno nasmehnil. Obraz je imel blede, nos in brada sta mu bila bela kot sneg, modre ustnice so se mu tresle. Tudi roki je imel čisto beli in trdi. Janez je takoj vedel, pri čem je. Pomagal mu je, da se je obrnil, ga prijel pod pazduho in se pognal z njim proti sedlu. Slavko je le s težavo obvladal smučke. Visel je na Janezu na pol mrtev.

„Odpnita mu smučke!“ je že od daleč klical Janez lovarišema na sedlu. Čim so ga oprostili smuč in je tudi Janez odložil svoje, se je zakadil v Slavka. France in Milan sta ga začudeno gledala, najbolj začuden pa je bil Slavko sam. Janez ga je prevrgel v sneg in mu začel drgniti s snegom lice, brado, nos in ušesa.

„Zdrgnita vsak eno roko“, je ukazal Milanu in Francetu, ki sta nemo gledala nenavadni prizor. Sele sedaj sta razumela, za kaj gre. Slavko je nekaj časa le stokal, ko so se vsi trije vrgli nanj, potem pa se je začel krepko upirati. Čim bolj so ga drgnili, tem hujši je bil njegov odpor. Ko je Janez videl, da mu lica zardevajo, se je umaknil.

„Sedaj se pa le dajte“, jim je dejal. In v snegu je nastalo premetavanje, da ni bilo videti drugega kot snežen oblak in tu pa tam kako nogo, ki je zamahnila po zraku.

„Dovolj bo“, jim je končno zaklical. Borilci so se upehani pobrali na noge in si začeli otepati sneg z oblek.

„Veš, ni drugega kazalo“, se je opravičeval Janez Slavku. „Skrajni čas je bil, da smo te zdrgnili, ker si imel obraz in roke že čisto premrle. Tako pa tvoj izlet ne bo imel hujših posledic, kot da se ti bo oluščila koža na koncih prstov, nosu in ušes. Vsekakor naj vam bo vsem ta dogodek v opomin in nauk, da se v gorah vsaka nepremišljenost hudo maščuje.“

TRETJI DAN

Ko so prišli v kočo, so še enkrat sedli k zajtrku. Šele sedaj jim je šla jed prav v slast. Veselo so se šalili in bili so spet dobri prijatelji. Medtem je predrlo sonce meglo in zunaj je postalo toplo. Nataknili so smučke na noge in odšli proti Planjavi. Kaj hitro so pozabili na neprijetne jutranje dogodke vsi razen Slavka, ki ga je nanje spominjalo neprijetno ščegetanje v prstih in po obrazu.

Najprej so nekoliko ponovili že priučene smuške prvine. Potem jim je Janez pokazal plužno oporo.

„V smuku prečno pritisni v čepu spodnjo smučko v oporo. Teža telesa je na zgornji smučki. Zaradi večjega trenja se brzina polagoma zmanjšuje. Rilčki ostanejo blizu skupaj.“ Janez je postavil tovariše v vrsto bočno po strmini in jim poveljeval: „Smuk — čep — opora.“

Lik jim ni delal posebnih težav, zato jim je Janez takoj pokazal novo prvino. Iz smuka je prešel v plužno oporo s spodnjo smučko. Smuka pa ni popolnoma zavrl, ampak je, čim je bila opora dobro nakazana, prenesel težo telesa na oporno smučko, ki je postala s tem smernica, zgornjo — razbremenjeno — pa je pustil, da je sama pridrsnila k obremenjeni vzporedno v novo smer.

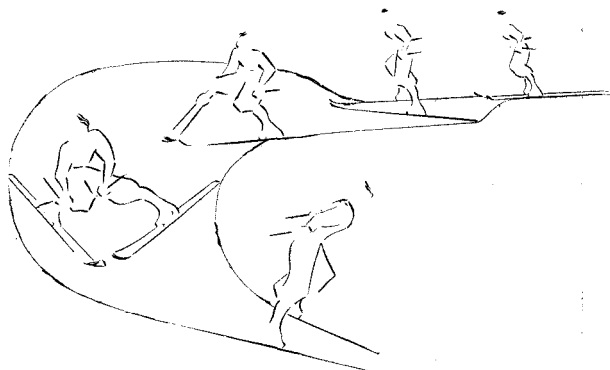
Ta vaja jim je delala mnogo veselja. Saj je bila prvi lik, s katerim so res z lahkoto spremenili smer.

„Sedaj pride pa najvažnejši lik“, jih je navduševal Janez. „Imena res nima kaj posrečenega in ne pomeni tega, kar z njim dosežemo, to je, da spremenimo smer. Če bi rekli lok v plužni opori, bi bilo še najrazumljivejše, a tudi to ime bi ne povedalo bistvenega. Prav za prav sestoji ta lik iz treh delov: iz spodnje opore, zgornje opore in loka. Glejte! Smuk prečno po strmini. Teža telesa kot pri smuku prečno na spodnji smučki, zgornja je krmarica in zato pomaknjena nekoliko naprej. Pesti rok nad boki proti prsim. Ko hočemo izvesti zavoro, zavremo preveliko brzino nekoliko s tem, da spodnjo smučko razbre-

S sedla so se spuščali v dolino

menimo in pritisnemo v plužno oporo. Ko smo tako zmanjšali brzino, prenesemo težo telesa na spodnjo smučko, zgornjo — razbremenjeno — pa potisnemo v oporo. Nalo zopet prenesemo težo telesa na zgornjo smučko, ki začne zaradi obremenitve drseti v novo smer. Zamah telesa ob prenosu teže in pritisk na peto smučke povzroči, da zdrsne konec smuči tem

Lok v plužni opori

bolj navzdol, čim močnejši je zamah. Razbremenjeno — po obratu zgornjo — smučko pridrsnemo vzporedno in kot krmarico nekoliko naprej.“

Lik je bil težak in se jim z lepa ni posrečil. Janez je učil vsakega posebej: „Smuk — čep — spodnja opora — zgornja opora — prenos teže na zunanjo — krmarico naprej!“ S temi povelji jih je prisilil, da so vse gibe izvajali izrazito. Poskusili so lik izvesti tudi brez spodnje opore, toda zdelo se jim je, da je lik lažje izvedljiv, če si obe opori hitro sledita, ker ima telo bolj vezan zamah.

Veter je popolnoma ponehal in postalo je toplo. Niti opazili niso, kdaj je minilo dopoldne. Ni se jim ljubilo kuhati kosila. Razburljivi dogodki in dolga jutranja pot sta jih utrudili. Pognali so se proti pečem Velikega Glavinca ter poiskali polico, s katere

je veter odpihal sneg. Tam so odložili smučke in se vlegli, da se sončijo in odpočijejo. France in Slavko sta takoj zadremala. Janez in Milan pa sta polzaprtih oči tiho strmela proti dolini.

Božansko mogočna je ležala gorska zimska pokrajina pod njimi. Tiha dolina je blestela v soncu. Koritnica tam spodaj je bila v senci, za njo pa so se spet dvigali vrhovi vseh oblik tako daleč, dokler je neslo oko, ter se na kraju zgnetli v brezobličen somrak. Nad njimi so uspravajoče tolkle kapljice ob kamen.

„Kako mogočno je vse to“, je premišljeval Milan. „In kako bedni in neznatni so ljudje tam v dolini. Pehajo se za vsakdanje malenkosti, prepirajo se, sovražijo, pobijajo. Gore pa so brez vsega tega tako veličastno vzvišene. In če besne, tedaj je njih bes nekaj grozotnega in borba z njim res junaštvo. Če bi vsak človek šel za nekaj dni v gore, ko začuti, da podlega nizkim človeškim strastem, koliko bi se jih vrnilo izpreobrnjenih v dolino, koliko manj gorja bi bilo na svetu. Ko bi človek spoznal veličastnost gora, bi tudi spoznal svojo neznatnost!“

Isti čas je dopolnjeval Janez njegove misli.

„Dan za dnem prihajajo v gore trume obiskovalcev. Večina prihaja zaradi sebe, ne zaradi gora. Ko se vrnejo v dolino, pripovedujejo, kje so bili, koliko so prehodili, se širokoustijo, katere stene so preplezali, kolikokrat in v kakšnih nevarnostih so bili. Pripovedujejo o sebi, ne o gorah. Bili so le na tej ali oni gorski poti, v tej ali oni gorski steni. Njih misli se niso povzpele do gora, obtičale so le pri lastnem jazu.“

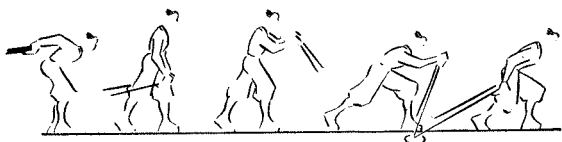
Ljudje prihajajo in odhajajo“, je pletel Janez misli dalje, „žive in umirajo, gore pa ostanejo neizpremenjene sto in stoletja, za vse rodove enake!“

Čez Veliki Glavinec se je potegnila megla. Postalo je hladno in kar nenadoma je začelo gosto snežiti. Tovariši so se prebudili. Šele sedaj so občutili glad in zakrmarili so proti koči. Tam so pridno segli po suhem sadju, ki so ga skuhali vsako jutro. Med

tem se je spet zjasnilo. Ker se je bližal večer, se jim ni dalo daleč, zato so vadili v ravnini okrog koče trokorak.

Trokorak delamo z dvema kratkima in enim dolgim korakom. Dva kratka koraka; medtem vržemo palico skozi priročno skrčenje in predročenje naprej, jih pri drugem koraku zasadimo, se z močnim izpadom v tretji korak pritegnemo k njim in odrinemo. To ponavljamo. Trokorak je najboljši tekalni korak po ravnini, ker se delo mišic leve in desne strani telesa enakomerno menjava.

Nato so vadili in ponavljali vse doslej priučene

Trokorak

prvine z raznimi otežitvami. Vadili so smuk na raznih strminah, v nasprotno strmino, po valovitem svetu, s palicami in brez njih. Plužne zavoje in zavore so delali okrog naravnih ovinkov in okoli v sneg zasajenih palic ter okrog naravnih zaprek; spočetka v zmerni strmini, potem na večji — in tudi razdalje med zavoji so skrajšali. Vadili so smuk tudi skozi nizek in ozek prehod. Za ta prehod so porabili palice, ki so jih postavili v obliki pravokotnika, trikotnika in podobno.

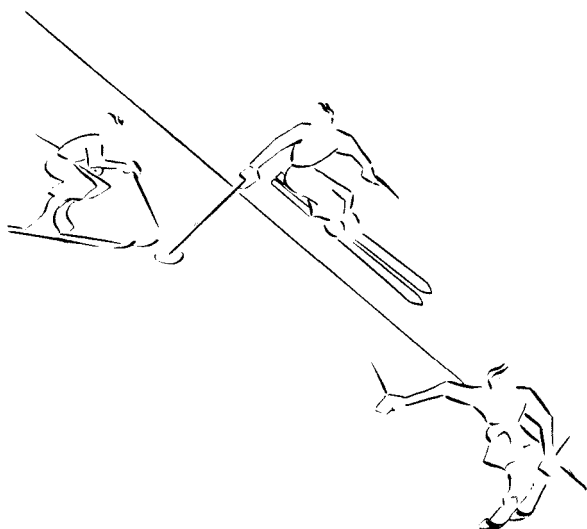
Ko so se vsega naveličali, so na vsak način hoteli, da jim Janez napravi skakalnico. Toda Janez ni bil za kaj takega nič posebno pri volji. „To pride zadnje dni na vrsto“, jih je odganjal. „Ne bi bilo posebno prijetno, če bi si ta ali oni že sedaj zlomil smučke.“

A ker se niso dali odgnati, jih je odvedel na rob strmega jarka. „Če že na vsak način hočete skakati, bomo pa najpreje poizkusili prečni skok, in sicer brez palic.“

Smuk, počep, iz zaročenja tik pred robom hitro predročiti gor in odriv. V letu nagnemo telo k bregu in zasučemo telo in smučke poprek. Sledi doskok in sočasen, zmeren izpad, da se doskok ublaži.

To je bilo veselja, padcev, ugibanja, ali je treba tako ali tako, in merjenja, kdo je skočil globlje.

Še večje pa je bilo veselje, ko jim je Janez poka-

Prečni skok ob opori na eno palico naprej

zal prečni skok v opori na eni palici naprej.

Smuk, počep, predklon. Ob krivini istostranske smučke zasadimo istoimensko palico; druga palica je dvignjena zadaj. Zasajeno palico držimo tako, da je komolec obrnjen ven, hrbet roke pa navzgor. Sočasno z zasaditvijo se odrinemo, dvignemo telo v oporo na palico, pritegnemo noge k trupu, zasukamo trup in smučki v novo smer, nakar začnemo iztezati noge, da padec ublažimo s počepom in izpadom. Prosta roka pomaga sukati trup v novo smer s tem, da zamahne pri odzivu iz zaročenja skozi odročenje.

Ta skok so vadili iz mirnega smuka prečno tako, da je bil obrat pri dobro izvedenem skoku večji od devetdeset stopinj.

Bili so spočiti in nikamor se jim ni mudilo. Šele noč jih je pognala v kočo.

Ta večer so bili vsi veseli in dobre volje. Saj so imeli vse dni ugoden sneg in svoje smučarsko znanje so vsak dan obogatili za nove prvine. Zaspani France je pridno igral na orglice, Slavko je zapisoval dnevne dogodke, Janez in Milan pa sta kuhala večerjo.

„Še vnaprej naj bo lepo vreme, pa bomo taki smučarji, da se ne bomo ustrašili vsakega“, se je veselil Milan.

„Zdi se mi, da tole vreme ne bo več dolgo držalo“, je rekel Janez. Veter in mraz danes zjutraj ne obetata nič dobrega. Tudi megle so se dvignile iz doline, kar nikakor ni dobro znamenje. Bržkone dobimo v kratkem nov sneg.“

„Fantje, ali veste, da bo jutri zadnji dan letošnjega leta“, se je oglasil France?

„Da! In prihod novega leta moramo dostojno proslaviti“, je menil Janez. „Jutri ne bomo prišli h kosilu, ampak bomo raje popoldan prej prišli domov. Potem si bomo pa skuhali pravo slavnostno večerjo!“

„Smuk, Janez!“ se je razveselil France in se prekopicnil čez vse štiri postelje.

S pripovedovanjem ta večer ni bilo nič. Preveč so bili razpoloženi, da bi poslušali enega samega, vsak je imel polno načrtov, kaj in kako bodo uredili, da jim bo zadnji dan tega leta čim lepše potekel. Dolgo v noč so se menili o tem, dokler niso drug za drugim zaspali.

NA STAREGA LETA DAN

Jutro je bilo izredno čisto. Ne v gorah ne v dolini ni bilo meglice. Vrhovi so bili tako jasni in tako blizu, da se ti je zdelo, kakor da bi jih lahko prijel z roko. Janez je zaskrbljeno zmajeval z glavo.

„Boste videli, da dobimo prav v kratkem sneg. Le pogledjte, kako so začele stene Velikega Glavinca temneti. Prejšnje dni so bile sive, danes pa so že črne. To je slabo znamenje. Zato hitimo z učenjem. Ko začne enkrat snežiti, najbrž dolgo ne bo lepega vremena!“

V dolini so vadili dvojni korak:

Dvojni korak

„Dvojni korak izvajamo z dvema kratkima in dvema dolgima korakoma, ki jih podaljšamo z odzivom istoimenskih palic.

Z desno kratek korak naprej. Istočasno vržemo desno palico naprej in jo zasadimo ob rilčku desne smučke. Nato kratek korak z levo, nakar napravimo dolg in globok izpad v desno in se obenem močno odrinemo z desno palico. V smuku, ki sledi, se vzravnamo, pritegnemo levo smučko in sunemo z njo v globok izpad ob istočasnem prenosu teže telesa na njo in odzivu z levo palico, ki smo jo med izpadom zasadili ob krivini leve, izpadne smučke.“

Ko je za silo šlo, je rekel Janez: „Dovolj bo, da veste, kako se ta korak izvaja. Se ga boste o priliki dodobra naučili. Sedaj pa pojdimo na Kozlovo sedlo, kajti današnji dan je namenjen plužni kristjaniji!“

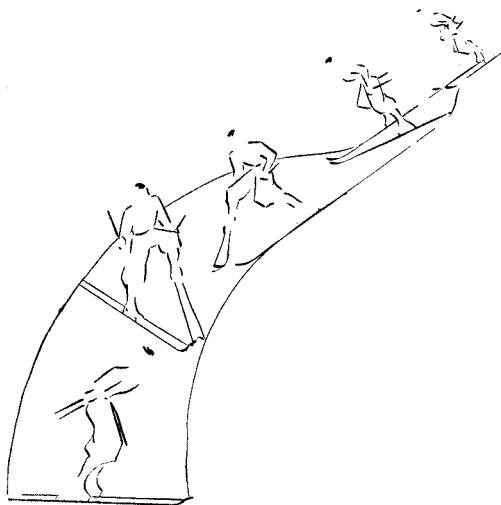
„Še na nekaj vas moram opozoriti“, je dejal Ja-

nez, ko so se vzpenjali proti sedlu:

„Vse, kar obravnavamo je mišljeno za smučke z vzporednimi vezmi, dočim je postopek pri prečnovlečnih vezeh pogosto dokaj drugačen.“

Na sedlu so poiskali lep, položen breg.

„Kar začnimo“, je priganjal Janez. „Najlažje bo šlo takole: Smuk prečno. Vso težo telesa na spodnjo

Plužna kristjanija

smučko, zgornjo pa potisnite v plužno oporo. Nato z vijakastim zamahom dvignite in prenesite težo telesa na zgornjo smučko, ki jo s tem obtežite, da začne drseti v novo smer. Pri obtežitvi zgornje smučke moramo paziti, da dobi telo primeren nagib naprej. Že med prenosom teže potisnemo razbremenjeno spodnjo smučko naprej, da pridrsne vzporedno k novoobremenjeni in drsite obe vzporedno plosko poševno po strmini. Če pritisk na pete povečamo, se ustavimo bočno na prvotno smer, z manjšim pritiskom pa lahko nadaljujemo smuk prečno dol.“

V oknu je tičala kosmata in bradata glava

Plužna kristjanija jim je bila trd oreh. Vsi so se pri zamahu nagibali nazaj namesto naprej in preveč pritiskali na notranji rob, kar je vedno povzročilo padec. Še pogostejše pa so jim ušle smučke vsaka v svojo smer.

Spet je moral poučevati Janez vsakega posebe: „Smuk — opora — razbremeniti — pritisni — smučko naprej!“

Čim so se navadili na zglajenem snegu, jih je odvedel v cel sneg in spet ni šlo pa ni šlo. Šele ko so ugotovili, kako natančno je treba povezati zamah in koliko je treba obremeniti smučke, da se jih preveč ne zavre, se je obrnilo na bolje.

Krog poldneva so bili že utrujeni in naveličani, zato so z navdušenjem sprejeli Janezov predlog, da gredo vadit preskoke.

Janez jim je pokazal preskok v opori na palici.

Smuk, smučke skupaj, počep. Tik pred odzivom zasadi palici ob krivinah in odrini z nogami v oporo na palici. V oporo pomagajo tudi zasajeni palici sami, če je dovolj brzine. V opori pritegni smučke k sebi in se nagni naprej. Pred doskokom noge nekoliko stegni, da moreš po doskoku v počep. Ko padeš na tla, suni eno nogo v izpad, ki naj bo tem večji, čim hujša je strmina, da ohraniš ravnotežje.

To je bilo nekaj zanje. Namah so pozabili na vso utrujenost. Položili so v sneg dve rokavici in preskakovali preko njih. Razdaljo med rokavicama so podaljšali po vsakem posrečenem skoku. Vsak skakalec je imel točno načrtano, kje je oplazil z repom smučk po tleh. Največjo razdaljo je preskočil France, ki je s tem postal zmagovalec. Sila ponosen je bil, da je posekal celo Janeza.

Kdo ve, kako dolgo bi se bili še izmišljali vse mogoče otežitve preskoka, da ni Slavko nenadoma ves prepaden zakričal: „Koča gori!“

Res. Ko so se sunkoma ozrli proti koči, se v veliko grozo videli, da se s kočee dviga dim. Ne da bi spregovoril besedo, se je Janez zakadil v dolino, ostali pa za njim.

Čeprav so se zaradi razburjenja, kakor je pozneje trdil Slavko, bolj privabili v dolino, kakor prismočali, so vendar skoro istočasno z Janezom planili v kočo. Kako je bilo to mogoče, si ni mogel razložiti nobeden.

V koči je na ognjišču gorel lep ogenj. Poleg ognja pa je čepel možakar in nekaj cvrl v ponvi. Niti ozrl se ni, ko so planili skozi vrata.

Slavko se je na vso moč prestrašil. Že je gledal, kako bi smuknil skozi vrata, ko ga je zadržal Janezov smeh:

„O, ti presneti Jaka, kako si nas prestrašil!“

Šele sedaj se je možakar pri ognju obrnil in dejal: „Bog daj, fantje, bog daj! Kar za mizo! Danes vam jaz postrežem s tako malico, da se boste še tri dni potem prste oblizovali!“

„Si že spet kakemu srnjaku vrat zavil“, ga je povprašal Janez.

„Saj te ne bom silil, če misliš, da ti ne bo teknilo“, se je zasmel Jaka. Potem pa je začel prav na dolgo in široko razkladati, kako je treba peči divjačino, da napraviš iz nje res okusno pečenko. Fantom so se kar sline cedile, tako je znal pripovedovati, zato so pa tudi krepko posegli vsak po svojem kosu, ki jim jih je Jaka razdelil.

„Le kako si vedel, da nas bo danes pet sedelo za tvojo mizo“, se je čudil Janez, „ker si napravil pet kosov!“

Jaka se je lokavo nasmehnil. „To ni bila tako težka stvar. Če bi samo žlice preštel, bi vedel, koliko vas je, a še tega ni bilo treba, saj ima vsak svoje stvari na svojem prostoru kot vojak v vojašnici. In da ste ravno vi, tudi ni bilo težko pogoditi, saj tistale klofarnica tamle ne more imeti drugega gospodarja kot tebe, Janez. Tvoj klobuk pa tako pozna že vsak otrok v vseh vaseh okrog tele gore.“

Ko so se najedli, so se lotili čiščenja. To je bilo dela. Šele sedaj, ko so začeli pospravljati, so videli, koliko razne navlake je po kotih, kako so pretekle

dni zanemarili red, čeprav so vsak dan pospravljali in pometali.

Jaka je sedel pred kočo in vlekel svojo čedro.

„Kdo je ta mož“, je tiho vprašal Slavko, edini, ki ga ni poznal.

„Star planinec, ki je vse svoje življenje prebil v skalovju in čereh, če hočeš prav na kratko vedeti. Sicer pa nam bo, če bo dobre volje, nocoj še marsikaj zanimivega povedal“, je odvrnil Janez.

Jaka je sedel pred kočo, mežikal v zahajajoče sonce, puhal v zrak oblake dima in premišljeval:

„Eh, dandanašnja mladina! Kako je vsa drugačna kot za mojih časov. Le glej jih, Jaka, kako so veseli, krepki, zdravi, od sonca ožgani. Kar meni nič, tebi nič se zmenijo, pobašejo tiste svoje preklemane plohe, pa hajd v goro. In v mojih mladih letih? Za vse na svetu ne bi bil spravlil fanta njihovih let v tem času v planino. V gostilno, k pijači in norostim, to da. Kaj jim je pomenila narava? Nič. Prazna beseda. V goro smo se zatekali samo mi, izobčenci“, se je bridko nasmehnil.

Sonce je lezlo proti valoviti črti, ki so jo risale planine na zapadu, dolina je odsevala v medlem zlatem siju, gore pa so dvigale svoje grebene vse srebrne proti nebu.

„Kako drugačna je mladost teh fantov od moje“, je vezal misli Jaka. „Bog ve, kje je pravica. Na svetu je ni, to je gotovo. Koliko sem prestal trpinčenja in pretepanja od vseh in vsakega. Potem mi je zavrela kri tistega nesrečnega dne. Kako so me preganjali in lovili, dokler me niso obstreljenega dobili v roke in ranjenemu polomili rebra.

Novo življenje se je začelo, ko sem se zatekel v gore. Le s Prelesnikovim Jernejem sem se družil in pozneje z dobrim profesorjem, ki me je naučil spoznavati zdravilne rože, ki so me potem preživljale. Še danes nihče ne ve za moj planinski vrt gori med Mecesnovcem.

Prišla je svetovna morija. Nisem maral ubijati in spet so mi dale planine zavetišče, ko sem pobegnil. To

so bili hudi časi, ko se je stražmojster Luka Brenk zaklel, da me mora dobiti v pest živega ali mrtvega. Kot lovski pes mi je sledil povsod, še v goro je rinil za menoj. Ha, ha, marsikatero bridko sem mu zagodel, da se mu je razlival žolč od jeze, velikokrat sem bil v škripcih, pa sem mu vendar vedno odnesel pete.

Tale Janez je čisto dober fant“, je nenadoma spremenil tok svojih misli. „Prav lepo skrbi za svojo mater, čeprav je še tako mlad. Samo z vodniškim poklicem, ki si ga je izbral, ne bo mogel živeti. Bo že moral pogledati še za čem drugim. Milan in France pa sta razvajenca, posebno Milan. Dobro je, da sta prišla v goro. Gora ju bo utrdila. Gora je dobra in stroga šola za vsakogar. Onega četrtega pa ne poznam. Najbrž bo kak mestjan!“

Fantje so počedili in uredili v koči. Kar veselje je bilo pogledati, kako lepo je bilo vse v redu. Ko se je zmračilo, so prižgali luč in posedli okrog ognjišča, kjer sta imela Janez in France veliko zadrego s pripravljanjem večerje. Že sam posvet, kaj naj skuhamo in pripravijo, jih je dolgo zamudil, ker se nikakor niso mogli zediniti, kaj bi bilo boljše in imenitnejše.

Večerja je bila dolga in svečana. Po večerji je France zaigral na orgelce, ostali pa so zapeli. Še Jaka je brundal zraven s svojim globokim glasom in zapel dve, tri planinske, ki jih je sam zložil. Nato sta nastopila Milan in Slavko kot debeli smučar in nerodna smučarka. Ostali niso niti vedeli, kdaj sta se pripravila za svoji vlogi, zato jih je njun nastop toliko bolj presenetil. Igrala sta pa tako imenitno, da je še Jaku padla od smeha čedra iz čeljusti.

Ko je bil šaljivi prizor končan, so naložili na ogenj in polegli po pogradu, Janez pa je naprosil Jaka, naj jim pove kako lepo zgodbo.

JAKOVA [POVEST

Jaka si ni dal dvakrat reči. „No, le čakajte“, je dejal, „vam pa povem, zakaj sem danes tukaj, ker vam kar na nosovih berem radovednost, kaj vrabca iščem v tem času v gorah!

Janez, ti si brezdvoma že slišal za ranjkega Preslesnikovega Jerneja. Bil je najboljši gorski vodnik v naših krajih. Turisti so ga imeli tako radi, da je marsikdo raje počakal dan dva, kot bi šel kam brez Jerneja, če ga ni dobil doma. V tistih časih se ni hodilo v gore tako kot dandanes. Danes ti ljudje predirjajo v enem dnevu celo pogorje, včasih smo pa hodili počasi, si ogledali vsako stvarco, a so planinci tudi poznali vsak kamen in vsako rožo. Pot v gore jim je bila res doživetje. Užitek je bil hoditi s takimi ljudmi. Drug od drugega smo se učili.

Planinski dom na Kopah najbrže vsi poznate. Tisto leto, ko so ga zidali, je prišla zima zelo pozno. Šele okrog božiča je padel sneg. Gradbeni odbor je bil v skrbeh, če je pri domu vse v redu, če ni mogoče sneg napravil kake škode, zato je pisal, naj greva z Jernejem pogledat. Ravno na današnji dan sva šla na pot. Bil je občuten mraz in sren je dobro držal. Proti večeru sva bila že na Kopah. Pregledala sva vse in uredila ter pospravila, kar je bilo treba. Prenočila sva v domu. Na novega leta zvečer sva hotela biti doma, zato sva se namenila, da jo mahneva ob zori kar čez Samoto, koder najhitreje prideš v našo dolino.

Zjutraj sva še enkrat pogledala okrog doma in odrinila. Nič prida dan se ni obetal. Megle so visele čisto nizko in dišalo je po novem snegu. Tudi sren ni več držal in morala sva navezati krplje na noge. Takrat so le redki poznali smučke, mi stari planinci pa smo bili še celo nezaupljivi do njih.

Hitela sva, kar se je dalo. Upala sva, da bova v štirih, petih urah čez Samoto in potem v poldrugi uri v dolini ter tako do noči doma. Megle so stopale vedno

niže in nekam čudno toplo je postalo. Sneg pa vedno težji.

Ko sva prišla na Samoto, se je mahoma stemnilo. Megle so pritiskale čisto k tlom. Začel je padati droban, moker снег. Popolna tišina je vladala vsenakrog, le padajoči снег je šelestel. Niti deset korakov predse nisva več videla.

Jernej je obstal in se obrnil k meni: „Ti, Jaka, tole pa ne bo nič kaj prida! Kaj ko bi se obrnila?“

Jaz sem bil mlajši od Jerneja in bolj neizkušen, zato mi ni šlo v glavo, da bi se vračala ter sem mu odvrnil: „E, presneto! Tele megle se pa vendar ne bova ustrašila!“ Jernej je brez besede krenil naprej.

Sneg je nenehoma padal; spočetka droban, potem pa vedno debelejši, dokler se niso začeli trgati z neba debeli kosmi. Sneg se je na nama sproti topil in vlaga je pronicala skozi obleko, ki je postajala vedno težja. Jernej je enakomerno stopal naprej v obupno megleno praznino. Zdaj sva stopala navzdol, zdaj hodila navzgor ali pa po ravnem, a megla okrog naju se niti za trenutek ni pretrgala. Jernej vse dolge ure ni spregovoril niti besede, mene pa je neprestano grizlo, zakaj ga nisem ubogal, da bi se vrnila.

Kljub temu, da sva vedela, da bi morala biti že davno onstran Samote, sva vendar še vedno upala, da sva na pravi poti in bova zdaj zdaj na sedlu, koder se prelomi pot na Koritnico. Ko pa je padla noč, je tudi to upanje ugasnilo.

Jernej je obstal. „Jaka“, je dejal, „sedaj gre pa samo zato, da pričakava dneva. Vsekakor se morava najprej najesti, da ne opešava.“

Snela sva krplje, jih očistila snega in sedla nanje. Potem sva segla po kruhu in slanini. Še nikdar nisem tako s težavo jedel, kakor to pot. Ne enkrat sem se zalotil, da sem zadremal s polnimi usti. Le z vsem naporom oslabele volje sem pogoltnil nekaj grizljajev. Potem mi je zdrknil nož iz roke in omahnila glava. Vendar je bila volja še toliko močna, da sem premagal spanec in odprl oči, ko se je telo nagnilo v снег. Poln groze sem se dvignil. V tem trenutku sem se za-

vedel, kaj naju čaka, če zaspiva. Pogledal sem Jerneja. Tudi njega sta premagala spanec in utrujenost. Stresel sem ga za rame. Zdrznil se je in me pogledal. V njegovem pogledu sem bral, da se boji istega kot jaz.

„Jaka, zdaj gre pa zares“, je dejal. „Da bi zdržala vso noč na nogah, ni misliti. Preveč sva utrujena. Zato se bova vrstila. Ti sedi na krplje, na, tu imaš še mojo suknjo in se zavij vanjo ter nekoliko počij. Jaz bom hodil okrog tebe, dokler zdržim, potem te pokličem in se bova menjala.“

Vesel sem bil, da sem bil prvi na vrsti, da počijem. Utrujenost in želja po spancu je bila tako močna, da sem kar padel na krplje in v hipu zadremal.

Pri nas doma so ličkali koruzo. Sedel sem na toplem zapečku in poslušal sosedovo Katro, ki je tako lepo pripovedovala pravljice o zlatih gradovih in lepih kraljičinah, o daljnih tujih deželah, koder rasto smokve in pomaranče ter letajo pečeni piščanci po zraku. Potem sem zadremal in padel s peči. Padal sem in padal, nikjer ni bilo videti dna, a to padanje je bilo tako prijetno, da sem želel, da bi še dolgo, dolgo trajalo.

Pred mano je stal Jernej in me tresel za ramo. „Si se spočil, Jaka?“ je zašepetal.

„Komaj trenutek je minil, pa me že budi“, je rasla v meni nejevolja. Ko pa sem se toliko predramil, da sem pogledal Jerneja, sem videl, da se komaj drži pokoncu od utrujenosti.

Vstal sem. Jernej se je sesedel na moj prostor. „Nič več ne sneži“, sem se razveselil. Jernej ni odgovoril. Ogrnil sem ga z njegovim in svojim plaščem in začel hoditi po krogu, ki ga je sleptal Jernej. Hodil sem počasi in premišljeno, da bi se prehitro ne utrudil. Prižgal sem svojo pipico, ki me je prijetno grela v obraz in motila, da nisem stoje zadremal.

Ne vem, kolikokrat sva se menjala to noč. Ko se je jelo svetliti, sva pojedla, kar sva imela še s seboj, in znova navezala krplje. Upala sva, da kmalu prideva do kakega kraja, koder se bova spoznala in ubrala pravo pot v dolino. A najino upanje je kmalu spla-

„Tamle je strah“, je pokazal Jernej proti Planjavi

hnelo, kajti že čez kako uro, ko se je malo ogrelo, je spet začelo snežiti. Ves dan sva hodila po brezmejni sneženi pustinji, niti enkrat nisva naletela na kraj, po katerem bi lahko ugotovila, kje sva. Zaslutila sva, da se vrtiva v velikem krogu. Sledi je sproti zasipal sneg, ki je padal, padal. Začela sva kopati globoke jame v sneg vsake pol ure. In res. Kmalu sva naletela na tako jamo, že napol zasuto.

Brezupno sva se spogledala.

„Tako ne prideva nikamor“, je dejal Jernej. Dolgo sva stala in nisva vedela, kaj nama je storiti. Bila sva na smrt utrujena, lačna in vsa premočena. Poleg tega je začel pihati mrzel veter in najini mokri obleki sta bili kmalu zmrzli in trdi kot rog. In tedaj je padla Jerneju v glavo misel, ki mu je bila usodna.

„Veš kaj“, je rekel, „ti ostani tukaj in glej, da se mi ne ganeš z mesta. Jaz grem pa za vetrom, mogoče naletim na kako stvar, ki nama bo pokazala pravo smer. Od časa do časa te bom poklical, da se ne zgubiva. Če v to stran ne bo nič, boš šel potem ti v drugo. Če tudi tam ne bo nič, se premakneva drugam in poizkusiva znova.“ Predlog se mi je zdel zelo dober in pustil sem ga, da je odšel. Od časa do časa se je oglasil in jaz sem mu odgovarjal. Čez kako uro se je vrnil.

„V to stran ni izhoda“, je dejal. „Pojdi sedaj ti.“

Šel sem v drugo smer. Ko je postal Jernejev odgovor slab, sem se vrnil. Ubrala sva tretjo smer in tam ponovila prejšnji poizkus.

Vse zaman. Povsod enolična snežena puščava.

„Kaj se je res nebo zaklelo proti nama“, je vzdihnil Jernej obupano.

Veter je vlekel vedno močnejše. Začel je padati droban, suh sneg. To nama je dalo novega poguma. Upala sva, da veter vsaj za trenutek prežene meglo. Le za sekundo, pol sekunde naj bi se dvignila megla, pa bi bila rešena, saj sva poznala gore kot svojo dlan.

Proti večeru so se začele poditi megle. Jernej je ravno odhajal na poizvedovalni pohod. „Sedajle pa mislim, da bo, Jaka“, je dejal veselo. Od časa do časa

se je oglasil, vedno z večje daljave. Zadnjikrat v življenju sem ga slišal, ko mi je zaklical:

„Mislim, da bo! Tu se trga megla. Pred menoj je sedlo, ki ga pa ne morem spoznati. Še na vrh pogledam. Pojdi za menoj.“

V tem je spet pritisnila megla. Šel sem po nje-govi sledi, dokler se je videla. Potem sem hitel na slepo srečo naprej. Jernej se ni več oglašal. Mogoče je šel na drugo stran sedla? Medtem je padla noč. Begal sem na vse strani, klical, dokler sem imel kaj glasu, in prisluškoval v zlokobno sivo meglo. Povsod gluha tišina. Nobenega odmeva.

„To je konec, to je konec“, mi je tolklo v sencih. Strupen mraz je začel pritiskati, sneg je padal vedno bolj redko. Najraje bi se bil zvalil v sneg in počil, počil, a neki notranji glas me je gnal naprej. „Še malo, še malo“, mi je prigovarjal. „Za Jernejem! Jernej je najbrž že na varnem!“

Kdo ve, kje in kako dolgo sem blodil. Nezmožen vsake misli sem sedel. Vedel sem, da bom zmrznil, če sedem, toda bilo mi je vseeno. Nobene volje nisem več imel. Obleka je zmrznila na meni in zahrestelo je, čim sem se pripognil. Udov nisem več čutil. Ves sem bil premrl od mraza in utrujenosti.

Dobro se spominjam, da se je takrat, ko sem sklenil, da počijem, pretrgala megla in posijala luna, da je bilo svetlo skoro ko podnevi. Sneg ni več padal.

Ko sem sedel, se je nekaj težkega zavalilo name. S trudom sem odprl oči, da se umaknem neznanemu tovoru. — Tega, kar sem videl v tem hipu, ne pozabim vse življenje. Na rami mi je slonel Jernej, ves trd in negiben, obraz mu je strahovito režal, steklen in prevlečen s tanko skorjico ledu. Spodnja čeljust je bila povešena. In ko je padel name, je iz njega čudno zahroplo.

Planil sem pokonci in bežal, bežal. Nisem več čutil ne utrujenosti, ne zaspanca, ne mraza, le bežal sem, neprestano bežal, se kopal čez zamete in padal po strminah.

V dolini so zaslutili, da se nama je pripetila nesreča, ker se tako dolgo nisva vrnila. Nekaj mož se je odpravilo v goro. Šesti dan po najinem odhodu so me dobili ravno v tejle koči zaritega v seno.“

Dolgo je bilo v koči vse tiho. Fantje se niso upali motiti Jaka, ki je star in sključen sedel na klopi in strmел v ogenj.

„Ubogi Jernej“, je končno vzdihnil in si z roka-
vom potegnil preko oči. „Čim sem vstal iz postelje,
na kateri sem se mesec dni boril s pljučnico, sem ga
šel iskat. Prehodil sem planino povprek in počez, z
enega konca na drugega, našel krplje in palico, ki
sem jo tisto strašno noč izgubil, a za Jernejem no-
benega sledu. Pozno pomladi, ko je kopnel zadnji
sneg, so ga dobili pastirji nekaj korakov od doma na
Kopah.

Od takrat prihajam vsako leto na ta dan sem
gori in prehodim v lepem ali slabem vremenu pot,
po kateri naj bi tisti nesrečni dan hodila z Jernejem.“

Fantje so hoteli počakati Novo leto na prostem,
zato so okrog enajste navezali smučke in šli proti
Planjavi. Noč je bila tiha in pokojna. Medla lunina
svetloba je zalila vse globeli in zgladila površino.
Naenkrat se je postavil Slavko na glavo v sneg, ko
je vsled varljive svetlobe stopil v prazno. Na Pla-
njavi se je odprl razgled na čudovito belo pokrajino,
tajinstveno zavito v molk, podobno deželi na mesecu.
Le proti zapadu je bilo obzorje grozeče temno in višji
vrhovi so se skrivali v meglah.

„V kratkem se bo vreme sprevrglo“, je menil
Janez.

„Izkoristimo torej to lepo vreme, ki ga imamo,
in pojdimo na kak daljši izlet“, je predlagal France.
„Kdo ve, kdaj bo spet lepo, ko začne enkrat snežiti.“

„Veste kaj“, se je oglasil Slavko, „prosimo Jaka,
da nas vzame jutri s seboj.“

„Misel ne bi bila napačna“, je pritrdil Janez,
„samo če bo hotel. Jaka je na takih potih najraje
sam.“

V tem je prinesel veter iz doline slaboten glas zvona. Polnoči. Podali so si roke in si voščili srečno novo leto.

„Jug je v zraku, jug“, je dejal Janez, „prav kmalu dobimo nov sneg.“

Koča je ležala pod njimi samotna sredi bele planjave. Ko so se v dolgih lokih spuščali proti njej, je Slavko na ves glas zavriskal:

„Pa smo se le precej naučili v teh kratkih dneh“, je zaklical tovarišem.

Jaka je še vedno sedel pred ognjiščem in vlekel svojo kratko pipico. Zatopljen v misli je preslišal povratek fantov. Njegov duh je blodil kot tisto noč z Jernejem po sneženi in megleni Samoti. Jaka to uro pač ni mislil, da je prišel zadnjikrat obiskat svojega tovariša. Gotovo ni slutil, da ga bodo še to leto ljudje, pred katerimi se je umaknil v samoto gora, pregnali iz borne koče na Javorniški planini, njegovega zadnjega pribežališča. Mogoče je snoval načrte, ali naj se na svoja stara leta le povrne med ljudi, in ni mislil na to, da se je zapisal gori in ga ta ne bo izpustila. Ljudje so porabili še zadnjo priliko, da mu zagrene življenje. Ko se je moral posloviti od Javorniške koče, se je zatekel pod privisno steno, ki čuva njegov plninski vrt. Gora je bila boljša od ljudi. Ko je plezal k svojim rožicam, mu je spodmaknila kamen in ga polegnila v globino svojega naročja.

Fantje ga niso upali naravnost prositi, naj jih vzame s seboj. Zato je dejal Milan:

„Jaka, ali bi nam ustregel, če bi te nekaj prosili?“

„Upam, da ne bo kaj nemogočega“, se je nasmehnul.

„Vzemi nas jutri s seboj!“

Videti je bilo, da želja Jaku ni nič kaj po godu, vendar je odvrnil:

„Prav! Samo sedaj hitro spat, da boste spočiti, kajti pot bo dolga!“

NA SAMOTO

Novoletno jutro je bilo neprijazno. Megle so pokrile nebo. Jaka je menil, da je bolje, če fantje ostanejo doma, a se niso dali odvrniti. Navsezgodaj so vstali, mazali smučke in tlačili v oprtnike vse, kar bi jim utegnilo koristiti. Po zajtrku so odrinili. Jaka je korakal enakomerno po strjenem snegu. Fantje pa so se podili pred njim in okrog njega po vseh gričih. To je bilo veselja. Šele sedaj so videli, kakšna prednost so smučke, ker so z lahkoto dohajali in prehitevali Jaka.

„Ti presneta past“, je godrnjal, „res škoda, da tudi jaz ne znam hoditi s temi plohi!“

Krog poldneva so bili pri domu na Kopah. Posedli so pred domom in malo založili. Ker ni bilo sonca in je bilo zaradi tega hladno, niso dolgo počivali.

Ko so prišli na samoto, je pričelo snežiti. Fantje so postali tihi in nekam zaskrbljeno so pogledovali Jaka, ki je brez besede korakal naprej. Čez čas je že pošteno medlo. Fante je bilo sram, da bi prosili Jaka, naj se vrnejo, ta pa še ni spregovoril besede. Le nekam skrivnostno se je muzal ves čas.

Končno ga je le ogovoril France:

„Ali bomo kaj zašli, ko tako mete?“

„Le brez skrbi bodite“, jih je potolažil Jaka. „Vsak čas bomo onstran Samote in potem se lahko spustite naravnost v dolino in ste do noči že doma.“

Fantje so se spogledali:

„Toda mi se ne moremo vrniti domov. Potem bi doma vedeli, kje smo bili. In tudi svoje stvari imamo še v koči.“

„Tako je stvar“, se je smejal Jaka. „Potem nam pa ne kaže drugega, nego da prenočimo v snegu. Vidite, jaz sem vedel že vnaprej, zato sem vam zjutraj naročil, da ponesite odeje s seboj. Že sinoči, ko ste me prosili, če vas vzamem na pot, sem sklenil, da prenočimo v snegu. Mladi in neugnani ste še in za sneg ter gore ste navdušeni, zato vam bo tole dobra

šola. Kdo ve, če vam ne bo še kdaj prav prišla. Pojdimo do tistele stene, ki je malo previsna. Ona nas bo varovala pred plazovi, pod njo pa je visok namet snega, v katerega si bomo izkopali zaklon. Boste videli, da se da v sneženi koči prav lepo prenočiti. Če bi jaz to pred leti vedel, bi gotovo še danes oba z Jernejem hodila po teh naših gorah.

Fantje so bili vsi navdušeni za nov doživljaj v snegu in so se z vso vnemo lotili dela. Hitro so sneli smučke in začeli kopati široko in globoko jamo. Ker je bil sneg trd in ne sipek je šlo delo hitro izpod rok. Posebno dobro so jim služile smučke, s katerimi so rezali široke plošče snega in jih pokladali vstran, da jih pozneje porabijo za streho. Ko je bila jama dober meter globoka in toliko široka, da so lahko vsi zlezli vanjo, so položili preko nje palice, nanje naložili snežene plošče, ki so jih prej narezali, in vse skupaj zametali s snegom. Koča je bila gotova. Pred vhod so porinili še nekaj plošč, da z njimi zadelajo tudi to odprtino.

Medtem se je stemnilo. Sneg je neprestano padal. Zlezli so v votlino. France, Milan in Slavko so se sključeni stisnili v kot, da sta Janez in Jaka zadelala vhod. Potem so očistili smučke snega, ki so jih že prej položili po tleh. Jaka je prižgal na majhnem pomolu v kotu svečo. Spraznili so vsebino oprtnikov, položili odejo po smučkah in posedli tesno stisnjeni skupaj. Sezuli so čevlje in jih zavili v ogle odej, potem pa vtaknili po dva in dva noge v oprtnike, ki so jih pod kolena zavezali. Tako sedeč, zaviti v odeje, niso čutili nobenega mraza. Po Jakovem nasvetu, da sitega manj zebe kot lačnega, so si privoščili izdatno večerjo. Bili so prav dobre volje, saj so se naučili, da se da tudi v najslabšem vremenu imenitno prenočiti v snegu. Le Jaka se je moral odreči svoji pipici, da ne bi z njo kvaril zraka. Da pokažejo svojo neustrašenost, so še malo zapeli in France je zaigral na orglice.

„No“, se je smejal Slavko, „če bi šel zdajle kdo mimo, bi tudi mislil, da ga straši, ko bi naenkrat zaslišal tako godbo izpod snega.“

Potem je nenadoma začela pojemati sveča. Jaka je predrl s palico v strop luknjo in v votlino se je vlil val mrzlega zraka. Ko je sveča spet s plamenom zagorela, je Jaka zamašil odprtino. Začelo se jim je dremati, tu pa tam jih je zeblo, vedno tesneje so se stiskali skupaj in glave so jim omahnile v naročja. Le Jaka je ostal buden, potihem nekaj brundal predse in včasih dregnil v strop ter spet mašil odprtino, ko se je premenil zrak. Zunaj pa je kraljevala vihar na snežena noč.

Noč je bila dolga in nemirna. Vsak čas se je kateri prebudil, pretegnil od nerodne drže telesa premrle ude, povprašal Jaka, če bo kmalu dan, ter znova zadremal. Zjutraj so se zgodaj prebudili. A zunaj je bila še trda noč in morali so čakati, da se nekoliko zdani. Posegli so po jedi, pa jim ni šla v slast. Noč so sicer prebili na varnem, a spočili se niso. Po prvem svitu niso več zdržali. Prebili so izhod na prosto in zapustili svoje nočno bivališče. Zunaj je bilo pusto in neprijetno. Sneg je še vedno padal. Hitro so se odpravili proti domu. Bili so nekam utrujeni, zaspani, mraz jih je stresal in dobra volja se ni hotela vrniti.

„Ne bomo zašli?“ je skrbelo Slavka.

„Le brez skrbi bodi“, ga je tolažil Jaka, „tolikokrat sem hodil tod v vsakem vremenu in ob vsaki uri in se ne bojim, da bi zgrešil.“

Fantje so gazili naprej v sled, da bi olajšali Jaku hojo, kajti čez noč je padlo čez pol metra snega. Jaka jim je narekoval smer s tako gotovostjo, da jih ni niti malo skrbelo, da bi zašli. Le pot je bila zaradi globokega snega zelo naporna in prvega so morali pogosto menjavati. Pošteno so se oddahnili, ko so prišli čez dobro uro na Kozlovo sedlo. Spustili so se v Tiho dolino, koder je samevala koč. Jaka je prisopihal dosti kasneje, ker mu niso smučine olajšale hoje.

Bili so veseli, da so spet doma. Noč v snegu jih je utrudila. Šele topli zajtrk jih je poživil.

Jaka se je odpravljaj v dolino. „Fantje, zdaj vam pa svetujem še tole: V kratkem bodo začeli grmeti

Na rami mi je slonel Jernej . . .

plazovi, ker je padlo toliko snega in še pada. Bodite previdni! Najpametneje bi bilo, če bi šli po kosilu z menoj v dolino, a ker vem, da vas to ne mika, vam še enkrat prav resno svetujem, da za enkrat ne hodite iz Tihe doline. Predvsem pa se ogibljite Doline treh lovcev, dokler se ne spraznijo Rdeče čeri.“

Po kosilu je Jaka odšel. Fantje so ga spremili do-bršen kos poti, potem pa se mu lepo zahvalili in ga prosili: „Nič ne pravi v dolini, da smo tu.“ Ko jim je obljubil, so se lepo poslovili in vrnili v kočo. Sneg je padal, nenehoma padal. Megle so ležale nizko pri tleh. Nič ni kazalo na lepše vreme. Fantje so bili utrujeni in zaspani. Niti večerje se jim ni dalo čakati. Ko so prišli v kočo, so naložili na ogenj debel panjač, da bo žarel vso noč in jih grel, potem so legli k počitku. Na mah so zaspali. Po napol prebdeni noči v bivaku, jim je bil trdi seneni pograd mehkejši od vsake pernice.

Spali so vso noč tako trdno, da niso slišali in čutili grmenja plazov, ki so se začeli po polnoči trgati s severnih obronkov Velikega Glavinca in s tako silo bobneti v globino, da se je kočica stresala. Slišali niso niti vetra, ki je vedno bolj naraščal in se proti jutru spremenil v pravi vihar.

PREDZADNJI DAN

Janez se je vsako jutro zbudil z dnevom. To jutro so bili že zdavnaj vsi budni, a v koči je bila še vedno tema. Pretegovali so se po pogradu in polglasno razgovarjali. Od časa do časa je kateri spet zadremal. Končno se je Janezu le prečudno zdelo, da se nikakor noče zdaniti. Prižgal je svečo in pogledal na uro.

„No, ta je pa dobra! Pokonci, fantje“, je zaklical. „Ali veste, koliko je ura? — Devet! Le kako, da je še taka tema?“

Zunaj je še vedno tulil in žvižgal veter. Janez

je hitro vstal in se napravil. Hotel je odpreti vrata, da pogleda, kakšno je zunaj, pa ni šlo.

„Aha, zdaj smo v pasti“, je dejal. „Sneg nas je zadelal.“

Ostali so vstali in mu šli pomagat odpirat vrata. Z združenimi močmi so jih odrinili za dobro ped. Res, skoro do vrha so bile zamedene s snegom. Veter jim je sipal oblake snega v obraz in videti je bilo, da še vedno sneži. Zaprli so vrata in se topleje napravili. Potem je France prvi splezal pri vrhu vrat na prosto.

„Joj, vse je spremenjeno“, je zaklical. Zlezli so za njim. Začudili so se, ko so videli, kako je njih Tiha dolina spremenila svoje lice. Prej tako lepa in gladko zalita je bila sedaj vsa razorana in valovita. Veter je ponekod nanosil velikanske zamete, drugod pa pobral sneg skoro do tal. Koča je bila z ene strani do vrh strehe v snegu. Ker so bila ravno na tisti strani okna, ni čuda, da se v koči nikakor ni hotelo zdaniti.

„Takole bi lahko do pomladi čakali v koči dneva“, se je smejal Milan.

Zlezli so nazaj v kočo, vzeli vsak po eno smučko in začeli odmetavati sneg izpred vrat. Po dolgem trudu so jih toliko oprostili, da so lahko prihajali na prosto po stopnicah, ki so jih vrezali v sneg. Okna so bila pregloboko pod snegom, da bi jih mogli oprostiti.

Po zajtrku so navezali smučke. Zunaj ni bilo nič kaj prijetno. Pomalem je še vedno snežilo in bril je oster veter ter metal v obraz drobna ledena zrnca, ki so zbadala kot igle. Nekoliko bolje je bilo v globeli, ki so jo poiskali, ker tam veter ni imel toliko moči.

„Danes je kot nalašč za skoke“, je predlagal Milan. „Saj je vsepovsod polno naravnih skakalnic.“

„Le potrpi“, mu je svetoval Janez. „Dopoldne imejmo še malo šole, popoldne se bomo pa podili okrog. Poizkusimo najprej kristjanijo.“

„Kot predvajo bomo vadili smuk prečno. Pazite, da je smučka, ki je pri bregu, krmarica, manj obremenjena in nekoliko spredaj. Pri tem smuku skušajte z vijakastim zamahom, ki je značilen za kristjanijo,

toliko pritisniti na pete smučk, da zdrsite bočno po strmini.“

To vajo so vadili v začetku v rahlem smuku. Bočno drsenje so dosegli že s samim pritiskom pet. Pozneje so vadili isto v večji brzini in na večji strmini. Pritisk na pete in zamah je postajal vedno večji. Kmalu so se navadili, koliko je treba zamahniti, da je obrat smučk ravno pravi.

Vaja kristjanije jim je vzela mnogo časa. Toda to je bil lik, ki so si ga že zdavnaj želeli znati, zato so se z vso vnemo vrgli nanj.

Janez jih je poučeval takole: „Smuk v lahnem čepu. Kolena skupaj. Preden hočemo izvesti obrat, se vzravnamo in s tem za trenutek razbremenimo smučke telesne teže. Takoj nato pritisnemo s petami na ven, tudi telo zasučemo ven, roke, ramena in kolena pa sučemo z vijaku podobnim vrtenjem dol in navznoter. S tem zasukom prisilimo pete smučk, da zdrsnejo poševno navzdol in nam s tem dajo novo smer. Čim izraziteje izvajamo gibe, tem izrazitejši je obrat.“

Z vso vnemo so se vrgli na učenje tega lika. Na zglajenem snegu se jim je kaj kmalu posrečil. Ko pa so premenili vadišče, so morali začeti znova. Največ težav jim je delal sneg, ki je bil zelo neenakomeren, ponekod mehak in sipek, drugod zopet zbit in pust, da so se smučke kar prilepile nanj. Poleg tega jih je še veter, ki ni niti za trenutek prestal s svojo divjo pesmijo, prepihal do kosti. Kar kmalu so jo popihali nazaj v kočo.

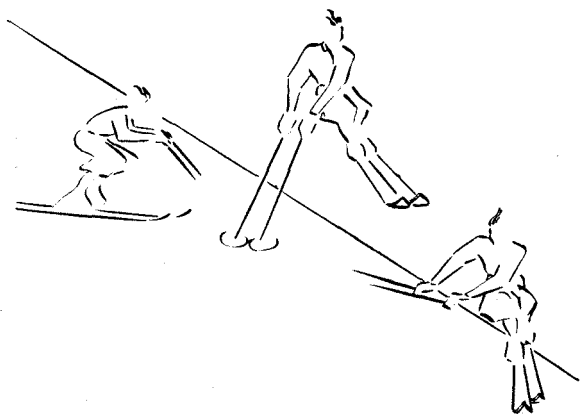
Popoldne še ni bilo nič boljše, a vendar so šli takoj po kosilu na sneg. Preveč so jih mikali razni preskoki, da bi se jim odrekli.

Globok in mehek sneg pod visokim zametom je bil kot naročen za njih namene. Janez jim je pokazal prečni skok v opori na obe palici naprej.

Smuk, počep, nagib naprej. Palici sta skupaj. Držimo jih tako, da sta komolca obrnjena ven, hrbta rok pa noter. V trenutku, ko zabodemo palici, se spustimo še nižje, nato se odrinemo s ce-

lim stopalom, dvignemo telo v oporo na palici, pritegnemo noge k trupu, začnemo iztezati noge, da ublažimo padec s počepom in izpadom.

Spočetka so vadili v zmerni brzini. Prečni skoki so jim kar dobro uspevali, saj jih je že preje vsak skrivaj po malem vadil, zato so lahko kmalu prišli na večje strmine in vadili na obe strani, s palicami in brez njih. Mraza in vetra niso več čutili. Če je skočil France tri metre v globino, Milan nikakor ni hotel

Prečni skok ob opori na obe palici spojeni naprej

zaostati, kaj šele Slavko. In tako je šlo neprestano dalje, da se še oddahniti niso imeli časa.

Proti večeru se je jelo jasiti. Ko je poslalo sonce prvi mavrični trak čez dolino, so vsi od veselja zavriskali.

Slavko se je postavil vrh strmine in svečano oznanil: „Gospoda moja, v čast prvemu sončnemu žarku po treh dneh, izvolite občudovati najdaljši prečni skok dneva!“ Smuknil je navzdol in se krepko odgnal v globino.

„No, ali je bil ali ne“, je kričal nad tovariši.

„Vsa čast!“ ga je pohvalil Janez.

„Meni se pa zdi, da bo predrag“, se je posmehoval Milan, ki je videl, kako je Slavku odletelo zadaj dve pedi smučke.

„Račun pa kar tistemu žarku pošlji“, se je hehetal France.

Šele sedaj je zapazil Slavko zlomljeno smučko. Nekaj časa je godrnjal, potem se je še sam zasmeljal:

„Nič zato, dve prvenstvi imam pa le!“

„Ho, ho, kateri pa?“ ga je hitel spraševati Milan.

„I, najlepši preskok in zlomljeno smučko!“

„Za drugo te nič preveč ne zavidamo“, so se mu zasmejali.

„Škoda, da ni tu našega profesorja zgodovine. Zdajle bi mu gotovo prvič v življenju ustregel. Še prednji konec odbijem, pa se bom lahko ravnal po njegovem večnem izreku: Povrnimo se nazaj k lepim starim časom! — ker bom smučal le po eni smučki, z drugo nogo se bom pa poganjal kot prvi smučarji pred tisoč-letji.“

Malo je bil pa le žalosten, ker je moral le po eni smučki odkrevsati domov. Ker je bilo že pozno, so bili tudi tovariši kmalu za njim.

Doma jih je čakalo še dosti dela. Janez in France sta odmetavala sneg izpred vrat, Milan je kuhal večerjo, Slavko pa je krpal svoje zlomljene smučke.

Milan je skuhal dobro in obilno. Z zalogami ni več štedil, ker so imeli namen drugega dne opoldne odriniti že v dolino.

Pri večerji so bili še nekam dobre volje, nato pa so postali tihi in žalostni.

„Škoda, da moramo že domov“, je vzdihnil Slavko.

„Res“, mu je pritrdil France, „in ravno zdaj bo spet tako lepo tu v planinah.“

„Kaj hočete, vsaka stvar mora imeti svoj konec“, jih je tolažil Janez.

„Ampak za veliko noč pridemo prav gotovo spet sem“, se je dušal Milan. Tudi ostali so bili istega mnenja.

Dolgo so se pogovarjali, ležeč na pogradu, kako bodo ukrenili, da se za veliko noč gotovo vrnejo.

PLAZ

Pomenke je prekinil ropot pred hišo. Preden je utegnil kdo vstati, je vstopil smučar in začel opahovati s sebe sneg. Šele čez čas se je oglasil:

„Ljudje božji, kaj nimate nič luči?“

Janez je vstal prižgal luč in pozdravil: „Dober večer!“

Prišlec je nekaj zagodrnjal v odgovor, potem je stopil na prag in zaklical proti dolini. V daljavi so se oglasili slabotni glasovi.

„Še štirje so za menoj, pa lezejo kot klade“, se je jezil. „Saj bo še za nas prostora? Malo se boste stisnili, kaj ne“, je pristavil obrnjen k skuštranim glavam, ki so ga začudeno gledale s pograda.

Luč je poživila ostale, da so hitreje stopili in skoro je bila kočja polna hrupa. Tu je eden otepal sneg, tam je drugi zadegal oprtnik po klopi in dve utrujeni smučarki sta se zdihujoč zavalili na pograd. Milan, France in Slavko so se preselili v kot, da napravijo poznim gostom čim več prostora, Janez pa je nekam nejevoljno vihtel metlo in pometal čez prag sneg, ki se je topil v veliko lužo.

Smučar, ki je prvi vstopil, je napravil velik ogenj in pristavil posodo za čaj. Ostali so sezuli čevlje, zlezli na pograd in začeli prazniti svoje oprtnike in torbe. Čim bolj je bil potolažen glad, tem bolj se je vračalo in raslo razpoloženje. Tudi Janez je pozabil na nič kaj prijazen in dostojen prihod in skoro so bili v živahnem pogovoru, čeprav mu družba ni bila posebno všeč. Najbolj je fantom zameril zasmehovanje obeh deklet, ki sta se pritoževali, da jim niso čisto nič pomagali na poti. Njih tožbe so vzbujale pri fantih nepopisno veselje in smeh.

Da premeni pogovor, jih je vprašal, kam so prav za prav namenjeni. Povedali so mu, da so hoteli čez Tiho dolino v dom na Kopah, a sta dekleti tako slabo hodili, da jih je prehitela noč.

„A kaj, če bi bila tale kočja zaprta“, jih je vprašal Janez? Fantje so se pomenljivo spogledali in nasme-

jali. Janez je takoj vedel, pri čem je. Družba je spadala v skupino smučarjev, ki zaradi svojega ponašanja ni nikjer posebno zaželjena. Poslej se ni več mešal v pogovor. Legel je na pograd in skušal zaspati. Toda hrup, razgovor in smeh so se vlekli pozno v noč in spanja je bilo malo.

Drugo jutro so se gostje izkazali kot dobri smučarji. France, Milan in Slavko so se spoprijateljili z njimi in složno so se podili po Tihi dolini. Janez jim ni kratil veselja in je sam prevzel kuho kosila. Dekleti sta se leno pretegovali po pogradu in tožili, da ju vse boli.

Proti 11. uri so se začeli gostje odpravljati. Milan in Slavko sta nekaj časa hodila okrog Janeza, potem sta ga zaprosila:

„Janez, z njimi bi rada šla. Vsaj do kapelice onstran Doline treh lovcev. V dobrih dveh urah sva nazaj. Dovolj zgodaj bomo še za dolino.“

Janez jima ni odgovoril, ampak se je začuden obrnil do vodnika neznanih smučarjev:

„Kam ste namenjeni?“

„V dom na Kopah!“

„In kje boste šli?“

„Po dolini pod Rdečimi čermi, koder je najbližje.“

„Za božjo voljo“, je vzkliknil Janez, „ne storite tega! Saj tvegate življenje. Ne veste, kaj . . .“

Tuji smučar ga je prekinil:

„No, no, le prihrani svoje nasvete“, in usta so se mu zategnila v pomilovalen nasmeh. Potem je začel razkladati, kje je že vse bil, kaj je skusil, da predobro pozna gore in njih nevarnosti, naj ga le nikar ne uči — in še marsikaj takega.

Janez se ni dal ugnati:

„Saj vas nočem učiti, toda v teh krajih sem doma in vem, v kakšno nevarnost se podajate. Prav zdaj je možnost plazov največja.“

V odgovor se je tuji smučar obrnil in zaklical svojim tovarišem:

„Gremo!“

Po steni se je spustil bel slap. Hip nato je zabučalo

Fanta sta se takoj odpravila, dekleti, ki sta bili priči pogovorov, sta se nekam negotovo obotavljali. V očeh jima je bilo brati nemir. Radi bi poslušali Janeza, toda bali sta se svojih tovarišev in njih zasmeha.

Milan in Slavko sta stala poparjena ob strani, nejevoljna sama nase, ker se zaradi Janeza nista upala pridružiti tujim smučarjem, še bolj pa na Janeza, ki se jima je zdel preveč previden in je vedno in povsod vohal nevarnost.

„Kakšni plazovi neki! Tak krasen dan“, je godrnjal Slavko.

Janez se ni menil zanj, ampak je zaklical za odhajajočimi:

„Če si ne dašle dopovedati, ubogajte me vsaj toliko, da ne boste hodili v gruči!“

Fantje so šli svojo pot ne oziraje se na ta zadnji opomin, le ena deklet se je obrnila, zamahnila z roko v slovo in zaklicala: „Hvala!“

Po odhodu nočnih gostov je bil Janez ves nemiren in nataknen. Kuha mu ni in ni šla od rok. Neprestano je hodil pred kočo in nazaj.

„In še jug je v ozračju“, je godrnjal, oziraje se temnega obraza proti vrhovom. Nazadnje ni več mogel strpeti doma. Pograbil je smučke in poklical tovariše:

„Pojdimo pogledat na preval, če bodo srečno prišli mimo Rdečih čeri.“

Zaklenili so kočo in se pognali proti sedlu, ki loči Tiho dolino od Doline treh lovcev. Nihče ni govoril in hiteli so na vso moč. Janezov nemir se je prijel tudi ostalih.

Na prevalu so se zasopli ustavili. Lep dan je bil. Pod njimi se je raztezala Dolina treh lovcev, vsa razžarjena od opoldanskega sonca. Zrak nad njo je trepetal od toplote. Grobna tišina je vladala naokrog. Le tiho, komaj slišno šuštenje topečega se snega je bilo čuti in od nekod pritajeno zveneče žuborenje vode, ki je kapljica za kapljico odtekala s površja.

Kot bi jih imeli na dlani, se je jasno odražalo na beli ploskvi pet temnih postav. Dve čisto skupaj,

v precejšnji razdalji spet dve in še peta, ki je močno zaostala.

„Hvala bogu“, se je oddahnil Janez. „Da so le razkropljeni. Tudi smer so dobro ubrali. Po levi strani ni toliko nevarno!“ Ostali so nemo gledali za odhajajočimi.

Slavko je že odprl usta, da si privošči Janeza zaradi njegove sitnosti in strahopetnosti, ko je ta zastokal.

Dolina treh lovcev ima smer vzhod — zapad. Nekako v sredi zavije proti severozapadu. Ravno tam je strmo prodišče, ki sega daleč gori pod Rdeče čeri. Preko prodišča vodi poleti steza. Pozimi pa se še tisti redki, ki gredo skozi dolino, umaknejo na skrajni levi rob doline in jo raje obidejo, kot bi tvegali sicer mnogo krajši prehod preko plazišča.

Janez je zastokal, ko je opazil, da sta zavila prva dva smučarja v desno in se jela vzpenjati po plazišču navzgor. Doumel je njuno namero. Hotela sta v smeri letne steze v dom na Kopah.

„Kaj storiti? Kako jih odvrniti od nevarne poti? Kričati? Ne! Tega ne sme. Le nevarnost bi povečal s tem, saj je znano, da često najneznatnejši krik povzroči plaz — in tudi zaleгло ne bi. Smučarji bi prav zaradi tega hoteli pokazati svojo trmo. Edino, kar se da storiti, je, da se požene za njimi in pregovori vsaj ono trojico, ki še ni na plazu, da krene drugo pot.“

Janez hoče še nekaj naročiti tovarišem, a v tem vidi, kako se je spustil po steni Rdečih čeri bel slap, čisto rahel in tanek. Hip nato je zabučalo. ♦

Drugi smučar se je bliskoma s poskokom obrnil in zdrvel prečno navzdol. Njegov tovariš je obstal kot okamenel s proti čerem obrnjenim pogledom. Malo nato sta oba zginila v beli megli.

Po vsej dolini se stemni in močan piš zavije prepadene tovariše v pravi snežni vihar.

Dolge in strašne minute potekajo. Potem se začne svetlikati. Snežna megla je vedno redkejša, sonce spet pripeka nad dolino. Rdeče čeri žare krvavordeče proti nebu, pod njimi pa se vleče preko doline razdejanje.

Janez se najprej osvesti. Že je poln odločnosti.

„Milan in Slavko ostanita tukaj. Milan, ti ne pusti mene iz oči, Slavko Franceta. France z menoj. Upam, da so se vsi razen prvega rešili, ker niso bili v samem plazu in jih je le njegov puh podrl in zasul, dočim prvemu, ki se je najbrž znašel v sredini plazu, ne bo rešitve.“

Janez si naveže na pas kakih trideset metrov dolgo rdečo vrvico, takozvano lavinsko vrvico. Požene se proti kraju nesreče.

Smučarka, ki je hodila zadnja, sedi v snegu in drgeta od groze. Smučar, ki je bil pred njo, si je že opomogel od strahu in vleče nazaj tovarišico, ki je bila nekaj korakov spredaj. Ne da bi jih ogovorila hitita Janez in France mimo njih.

Že sta blizu plazu. Pred njima je smučar, ki se je rešil s poševnim smukom. Kot zid je bled in besede ni spraviti iz njega.

„Pomagaj mu in hitro nazaj“, pravi Janez Francetu in hiti dalje.

„Prava sreča je“, si misli Janez, da je plaz zgremel po desni plazini. Če bi segel čez rob in se razlil po tej strani, se nihče ne bi rešil. Tako pa, če nam bo sreča mila, mogoče, mogoče . . .“

Janez ostro pregleduje rob plazu. Obenem stalno opreza proti čerem, kajti dobro ve, da za prvim plazom kaj rad pride drugi.

„Glej, tam je nekaj črnega. Da, zlomljena smučka štrli iz snega.“

Janez začne previdno odkopavati, vsako nogo posebej, sname ponesrečencu zlomljeno smučko — drugo mu je odrgal z noge plaz — potem reši telo snežnega objema.

Smučar je nezavesten. Janez mu očisti usta, ki so polna snega, in odpne obleko v vratu. Nato ga nič kaj nežno prime za ovratnik in vleče za seboj proti robu doline, da bi prišel iz območja plazov. Šele tam se pripravi, da začne z umetnim dihanjem. A med tem se ponesrečenec zave in začudeno pogleduje okrog sebe. Prime se za glavo in Janez vidi, kako se trudi,

da bi se nečesa domislil. Nenadoma zgrabi Janeza za roko in dahne:

„Kje so ostali?“

„Rešeni“, se nasmehne Janez. Tuji smučar mu stisne roko in dve veliki solzi mu zdrkneta po licu.

S Francetovo pomočjo je spravil Janez v kočo ponesrečenca, ki ni mogel hoditi zaradi zvite noge. Tovariši so mu napravili nekake sanke in ga odpeljali v dolino. Bili so tihi in zelo potrti. Preveč jim je bil še strah v kosteh. Vsa prejšnja objestnost jih je minila. Njih ponesrečeni vodja se je pred odhodom zahvalil Janezu: „Hvala in oprost!“

Da bi šli nocoj v dolino, ni bilo več misliti. Dogodki tega dne so bili preveč razburljivi, da bi se mogli s takimi občutki posloviti od svojih gora. Nekaj mračnega je leglo na vse. Tihi in zamišljeni so se greli pred kočo.

Molk je prekinil Janez. „Gremo še malo smučat, da ponovimo vse, kar smo se naučili, zvečer bomo pospravili, tako da lahko zjutraj takoj odrinemo v dolino.“

Z veseljem so sprejeli njegov predlog. preden so prišli na Planjavo, so bili dopoldanski dogodki pozabljeni. Saj je bil dan tako krasen in smučke so drsele, da je bilo veselje. Kdo bi še mogel misliti na kaj žalostnega. Z veselim vriskanjem so se podili z brega na breg. Le prehitro jih je zalotil mrak in pognal domov.

Zadnje zaloge so romale v lonec. Hitro so poverjali. Po večerji so se lotili pospravljanja, da bi lahko zjutraj čimprej krenili v dolino. Pri tem ni manjkalo šal in smeha ter velikih načrtov za veliko noč, ko se spet vrnejo.

Ko je vzšla luna, so na vsak način hoteli še enkrat navezati smučke na noge. Toda Janez jim je ubranil.

„Ne, danes nikamor več. Prejšnje večere ste me prosili, naj vam kaj povem, nocoj vas bom pa jaz prosil, da me poslušate. Današnji dogodek vam je dokazal, da so ena največjih nevarnosti, ki čakajo

smučarja v gorah, plazovi. Vsi imate trden namen, da se še vrnete v gore, zato je potrebno, da o plazvih kaj več veste. Zato vam bom o njih nocoj nekaj več povedal.“

JANEZ PRIPOVEDUJE O PLAZOVIH

Izvilleček iz Slavkovih zapiskov:

Vedno širje in dalje se razlivajo reke smučarjev. Vsi bregovi so jih že polni, vsa lepa smučišča so že „odkrita“.

Visoko se vzdigujejo vrhovi naših gora. Njih razzorane stene, strma plazišča, valovite planjave, kočne in cirki vabijo in kličejo. Nepopisna je lepota gora pozimi in vedno več je tistih, ki se podajajo v vsakem času in vremenu na vrhove. Številne so nevarnosti, ki jih tam čakajo. In prav to mika. Če sovražne sile poznaš in so ti znana vsa zahrbtna orožja zoper nika, tedaj je podajanje v tak boj pogum, če pa o sovražnih silah nič ne veš, tedaj je napad nanje norost.

Ena največjih nevarnosti za smučarje v gorah so plazovi. Res je, da do sedaj še ni bilo hujših nesreč v naših gorah razen one za Storžičem, vendar zato ne smemo trditi, da ni nevarnosti. Vedeti je treba, da se plazovi ne dajo preračunati. Zanje ni pravil. Zdrarsky je rekel: „Plazovi niso vezani niti na dnevni, niti na letni čas; drče ob vsakem vremenu. Ponekod gredo nekolikokrat na leto, drugod enkrat v stoletju.“ Dalje se pri nas visokosnežniško smučarstvo šele razvija in prehaja v nevarnejše predele. Zato je potrebno, da se seznanimo s to tako potuhnjeno, a vse uničujočo gorsko nevarnostjo.

Predvsem moramo plaz razdeliti na tri dele s popolnoma različnim svetom in učinkom. Plaz sestoji iz sprožišča — udor —, plazišča — prostora, po katerem plaz drči — in plazovne groblje — kjer se plaz ustavi.

1. Sprožišče je izhodišče plaz. Navadno je to zelo strma kadunja v obliki poveznjenega lijaka. Na vrhu je naložen sneg, ki se iz določenih vzrokov sprosti, začne drčati navzdol in tako povzroči plaz. Pomembno je, da ena sprožitev ne pobere snega na vsem plazovnem področju, temveč se sproži samo del plaz. Zaradi tega morajo smučarji, ki so sprožili plaz zato, da si omogočijo prehod čez plazišče, vedno ugotoviti, predno gredo preko plazišča, če ne preti nov plaz.

2. Plazišče je struga plaz z značilno obliko obrnjenega Y.

3. Plazovna groblja nastane na dnu, na ravnini ali ob udarcu v nasprotno strmino, ko se zaustavi. Imenuje se tudi plazovna delta ali plazovni vlek.

Plazove delimo po njih gibanju na talne in zračne, z mnogimi vrstami. Plazovi s talnim gibanjem so iz gostega, težkega in mokrega snega. Plazovi z zračnim gibanjem — puhasti plazovi — so iz lahkega, rahlega in suhega snega. Mešani plazovi pa se gibljejo deloma po tleh, deloma po zraku. Navadno so iz pol suhega snega, oziroma spodaj iz težkega, zgoraj pa iz puhatega.

Plazovi se sprožijo, ko je sprijemljivost snega s podlago ali snežnih plasti med seboj manjša od težnosti. Ne gredo le spomladi, temveč vso zimo. Spočetka drse le manjši in na krajše razdalje, ki napolnijo in zalijejo vse jamice, razpoke, vdolbine, kotle in globeli. Ko je tako plazišče lepo zravnano in zglačeno, je pripravljeno za velike plazove. Dočim so se prvi, mali plazovi razbijali in zamirali na raznih prirodnih zaprekah, se vale in drve sedaj snežne gmote v divjem, vse uničujočem zagonu daleč v dolino.

Pri gibanju plaz u razločujemo.

Z d r k. To je začetno gibanje, ki je dostikrat hitro, posebno pri suhih plazovih. Notranja zveza je majhna in trenja na podlagi skoraj nič ne zavira.

Tek je predvsem gibanje mokrega snega, ki mu je voda, ki se zavoljo stisnjenja scedi na dno, celo maža na podlago, da hitreje drči.

Valjenje je gibanje vlažnega, v kepe zvaljanega sneženega grušča, ki ni posebno hitro. Kepe se namreč pri valjenju zadevajo in druga drugo ustavljajo, kar ubija njih gibanje.

Plaz teče v sredini hitreje kot ob straneh, koder je trenje večje. Hitrost zavisi od vrste in množine snega, od sveta, vezanosti na podlago itd. Včasih teče počasi, včasih predrči v sekundi ogromne razdalje.

Kaj povzroča plazove? Vzroki so številni in so v tesni medsebojni zvezi. Skoraj vedno je le malenkost povod, da se sprožijo snežne gmote: vendar je vzrok zvezan z mnogimi „če“. Plaz je zavisen predvsem od lege sveta, to je od njegove višine, nagnjenosti in primernosti. Najnižja meja strmosti se ne da določiti, kajti medtem ko se nekje na strmini 25 stopinj še nikdar ni odtrgal plaz, se je zgodilo, da je držal po bregu s strmino 14 stopinj; pod ugodnimi pogoji seveda. Splošno velja pravilo: večja ko je strmina večja je nevarnost.

Poleg lege sveta je velikega pomena podlaga. Travnata pobočja, gladke skalnate plošče, vlažni ali ilovnati kraji, vrelci in podobno, pospešujejo odron, dočim prelomi, pečine ali kamniti skladi, prečne police, drevje in sploh večje rastlinstvo preprečujejo in zadržujejo plazove. Smučar pozna neko zemljišče poleti kot valovito, torej plazovno nenevarno. A to ga pogosto prekani, saj vemo, da se manjše ovire kaj hitro izgadijo.

Pogosto odloča množina snega. Debela snežena plast na pobočju premaga zaradi težnosti sprijemno silo, ki jo veže s podlago, in zdrči navzdol. Nič manj pomembno ni poznanje snega in njegovih skladov. Ti so pogosto tako slabo vezani, da zadošča malenkost, n. pr. prerez zgornje ploskve s smučkami, da zdrknejo v globino.

Najnevarnejši povzročitelji pa so gotovo snežne opasti in snežni nameti. Te ustvarja veter. Vzdičuje sneg, ga v snežnih meglah nosi čez grebene in vrhove ter ga odlaga v zatišjih zavtrja. Veter pa

zaradi hitrosti ne pade čez rob, ampak se le nekoliko „zalomi“, zavoljo česar nastane tik pod robom vrtilinec, v katerem izgubi veter moč in odklada sneg. Tako nastane sneženi namet. Nekaj snega se nabije in oprime robu. To je snežna opas. Opasli se lomijo zaradi prevelike teže, sunkov viharja, predvsem pa zaradi sončne toplote ali jugovine ter padajo v rahlo naložene, a strme snežene namele ter pogosto sprožijo velike plazove.

Veter dostikrat zakrije snežišče s sneženimi megami ali odvrta pozornost od sveta. Sonce ruši opasti, topi sneg, voda moči tla, zamaka kotanje ter tako namaže plazov pot. Sneg, ki se topi, postane tudi težji in je še bolj nagnjen k zdrknjenju. Dež in odjuga sta pač najboljša pomočnika plazov. Mraz in zmrzal navadno ne prožita plazov, pač pa povzročata napetosti; zato je treba tudi z njimi računati. Pretres ali prerez snežne ploskve neredko sproži labilne snežne sklade in kaj lahko miseln je smučar, ki brez premisleka zareže s smučkami v plazovno površino.

V območju plazov je torej potrebna največja pazljivost. Upoštevati je treba vse možnosti, ki bi lahko povzročale sprožitve. Stari planinci dobro vedo, kako neznatni so lahko vzroki, ki povzročijo plaz, in ne pretiravajo, ko trdijo, da ga lahko sproži senca ptice, ki leti nad njim.

Plazovi niso zavisni samo od zemljišča, temveč tudi od drugih okolnosti. Neredko sta smučarjevo ravnanje in obnašanje povod nesreči. Kdor bo tiščal ob dolgotrajnem sneženju, kadar med snegom dežuje, v hudem viharju, ponoči, ob odjugi ali sploh v nevarnem času v plazovit svet, ta naj ne išče krivcev svoji nesreči. Posebno se ogibaj v takem času ozkih, zožujočih se dolin s strmimi pobočji.

Poleg vsega, kar povzroča sprožitve plazov, je pomembno tudi poznanje plazov samih.

Mokri plazovi so težki, segajo navadno do tal, vale s seboj zemljo in kamenje, zavaljeno v debele kepe snega. Zaradi teže lomijo vse, kar jim pride na pot. Hitrost je različna.

Suhi plazovi nastanejo iz suhega snega in niso nevarni samo svoji strugi, ampak tudi okolici. Zavaljo silne hitrosti vzdigujejo oblake sneženega prahu in povzročijo vrtilnce z močnim zračnim pritiskom, ki uniči vse, kar zaseže. Mokri plazovi so smučarju nevarni, ker ga pomečkajo in polomijo, suhi ga največkrat za-
duše.

P o s t o p e k v plazovitem svetu. Predvsem preložimo izlet na ugodnejši čas. V splošnem pa izberimo pot, na kateri se plazovom kar najbolj izognemo. Najvarnejša je pot po vrhovih in grebenih, kar pa je dostikrat težavno ali nemogoče. Zato skušajmo prečkati plaz vsaj kolikor mogoče pri vrhu. Od tega naj nas ne odvracata večja izguba časa in daljša pot. Upoštevajmo vse kar povzroča plazove, ogibajmo se kotlin in prostih pobočij. Če vidimo živalske sledove, pojdimo po njih, kajti živali imajo zelo dober čut za nevarnost. Če raste drevje v smeri naše poti, se zatecimo v njegovo okrilje; kjer je drevje so plazovi redki. Če se plazišču nikakor ne moremo izogniti, ga skušajmo sprožiti, da zdrsi prej, preden gremo čezenj. Kadar je prehod čez nevarno pobočje neizogiben, tedaj si navežimo rdečo 30—40 metrov dolgo vrvico, ki v nesreči pomaga odkriti ponesrečenca. Plazišče naj presmučajo le posamezniki v hitrem smuku prečno dol, ostali pa naj ga opazujejo in mu s pogledi slede, da kolikor toliko točno ugotove, kje se je ponesrečenec ustavil, če se kaj pripeti.

V plaz u. Če se kljub vsemu dogodi, da se plaz utrga nad smučarjem, bo temu največ koristila pri-sebnost. Trden, bliskovit smuk prečno navzdol v zavetje je bil že dostikrat rešilen. Če te je plaz že podrl in te vleče s seboj, je rešitev v tem, da se skušaš obdržati na površju. Zato hitro smuči in palice od sebe, kajti smuči delujejo kot sidro; prav tako človeka tudi palice lahko potegnejo na glavo v sneg, če plaz zgrabi krplice in je roka v petlji. Tudi oprtnik je velika ovira in nevaren; torej proč z njim. Nato napni vse sile, da se obdržiš na površju. Naredi se lahkega, roke od sebe, noge pa skušaj spraviti pod se, da so ti za

Slovo od belih gazi

krmilo. Ne skušaj se ubraniti toku plazu, ker bi te takoj zasulo, ampak plavaj z njim in krmari z nogami proti robu ali okrog pečin, čez katere bi te utegnil vreči. Če te je plaz že zasul, si skušaj napraviti okrog sebe čim več prostora, da lahko dihaš. V prasnih plazovih moraš naglo zakriti nos in usta, da te snežni prah ne zaduši. Velikokrat nasprotni pritisk, ki nastane, ko se plaz ustavi, oklešči ponesrečenca tako, da ni misliti, da bi se sam rešil. Sneg okrog njega je trd kot zid. Kričanje ne zaleže, ker se glas v snegu ubije, čeprav ponesrečenec dobro sliši reševalce. Toda naj bo položaj še tako obupen, ne kloni do zadnjega.

Če je ponesrečenec obležal na plaz, ga skušajmo hitro spraviti v zavetje, ker pridrvi za prvim plazom rad drugi. Dostikrat je postopek po teh pravilih rešilen, v velikih plazovih pa ostane vse le golo modrovanje.

„To bo v kratkem najpotrebnejše, kar vam je vedeti o plazovih. Če se boste po tem ravnali, se boste izognili marsikateri nevarnosti. Pomnite pa, da je v vseh slučajih previdnost boljša kot predrznost. Upoštevajte vedno nasvete domačinov, ki svoje gore najbolj poznajo. Med predavanjem nisem omenjal današnjega slučaja, ki je imel kljub vsem pogreškam, ki so kar vpile po nesreči, srečen izid. Sami boste lahko ugotovili, kaj je bilo pogrešno in kaj je bilo pri vsem tem rešilno.“

KONEC

Skozi jutranje megle se pozdravljata Veliki Glavinec in Planjava. Veliki Glavinec, mogočen in košat, kraljuje s svojimi strmimi stenami nad bližnjimi vrhovi, na drugi strani pa je krotka Planjava z blagimi, valovitimi pobočji. Med njima je v globeli Tiha dolina. Sredi snežnega morja je kočica, majhna kot igračka.

Dan za dnem sta gledala Glavinec in Planjava veselo življenje mladih smučarjev. Danes pa je okrog kočice vse mirno in tiho. Zdaj se je zbudil veter, ki jim je tako rad ponagajal. Dobro volje se pripodi preko sedla v Tiho dolino, tam malo potihne, neslišno se prikrade h koči, porobka pri oknih in vratih, potem zatuli v dimnik — ha, to jih bom prestrašil, si misli — toda v koči je vse mirno. Ognjišče je mrzlo, nič se ne gane, le miška, ki je glodala skorjo kruha pod mizo, plane preplašena v kot. „Kaj pa je to“, se čudi veter. „Danes ne bo nič zabave?“ Požene se za belimi gazmi, ki se vijejo od kočice proti dolini. Vedno nižje vodijo sledi. Ne, v dolino ne gre za njimi. Raje se vrne poročat Velikemu Glavincu, da so bitja iz Tihe doline odšla. Jezen se zažene v breg, da bele meglice preplašene beže s strmih sten proti nebu, kjer jih vsrkava jutranje sonce.

Pod Dolgo brvjo stoje štirje smučarji. Njih mladi, od sonca in vetra ožgani obrazi, polni zdravja in samozavesti, so obrnjeni proti goram. Nemo in s spoštovanjem gledajo Veliki Glavinec, po katerem se pasejo megle, in vrhove, ki so nanizani okrog njega.

Teden dni so črtale njih smučke v belo obličje narave lok za lokom, to čudovito pisavo. Zdaj se poslavlja ožarjenih lic od svojih belih gazi . . .

